

Pengevirke 4

2001

TIDSSKRIFT

FOR NY BANKKULTUR

DECEMBER

Frihedens kultur

*Kreativitet
& motivation*

ISSN 1399-7734

Pengevirke 4-2001

udgives af
Merkur, Danmark og
Cultura Sparebank, Norge

E-mail:

merkurbank@merkurbank.dk
cultura@cultura.no

Hjemmesider:

www.merkurbank.dk
www.cultura.no

Udkommer

4 gange om året
Næste gang 27. marts 2002

Oplag: 5.700**Frist**

for bidrag til næste nummer er
15. februar 2002

Danske indlæg

sendes til Merkur
Vejgaard Møllevæg 3, Boks 2039
DK-9100 Aalborg
0045 98101835

Norske indlæg

sendes til Cultura Sparebank
P.b. 6800 St. Olavs plass
N-0130 Oslo
0047 22995199

Redaktionsgruppen består af

Ole Uggerby (ansv. i Danmark)
uggerby@image.dk
Arne Øgaard (ansv. i Norge)
arne@moss.steiner.no
Jannike Østervold (sekr.)
jannikeo@cultura.no

Tryk:

Bræmer Tryk A/S
Licens til produktion af
Svanemærkede tryksager
Miljøcertificeret ISO 14001

Tema denne gang:

- Kultur, humor og alternativer
til den kommercielle jul

Arbejdsteamer:

1/2002 – Organisering/ejerformer.
2/2002 – Penge.
3/2002 – Når kulturer mødes.
4/2002 – Livsfaser.

Forside

Akvarel: Kirsten Svendsen, Aalborg. F.
1956 i København. Uddannet børnehav-
pædagog, lærer og kunstmaler. Har tidli-
gere været lærer i Skanderborg og
Reykjavik. Er nu lærer ved Rudolf Steiner
skolen i Aalborg og gæstelærer i Hjørring.
Har udstillet i København, Århus, Aalborg,
Skanderborg, Marstal, Ristinge og
Reykjavik.

Indhold

Forside: Akvarel af kunstner Kirsten Svendsen.

Foto af Ulle Trædmark.

3	Kunstneren (digt)	av André Bjerke
4	Nyskabelse i traditionen	af Linda Fallentin
5	Kunstnere med inspiration fra naturen	av Jannike Østervold
6	Kultur eller underholdning?	av Arne Øgaard
6	Teatro Dos Mil	af Søren Ruby og Dag Njaa Isene
7	Kulturell makt	av Nicanor Perlas
8	Kunst & Farver	af Ole Uggerby
9	Det største afkast	af Lars Pehrson
10	Business to business	af Kent Hansen
12	Teater Morgana	af Margit Szlavik og Kaj Pedersen
13	Vand og kultur	af Hanne Keis
14	Etiske investeringer	referat fra foredrag av Iulie Aslaksen
15	Barratt Dues Musikalsk kraftkilde	av Jannike Østervold
16	Økoturisme i de nordiske lande	av Gerd Jansson
17	Investor i Merkur	af Lars Pehrson
18	Latteren gør mig glad	af Hanne Gottlieb
19	Fra det stille smil	af Torben Dahl
20	Alternative julegaver	av Jannike Østervold
22	Advent og jul i Camphill	af Ole Vestergaard
23	Fred på jorden	av Selma Lagerløf
24	Fire Begivenheder	af Finn Janning
24	Isadore Duncan Dance Theatre	af Elisabeth Stage
24	Økologisk byggeuddannelse	av Ole Christian Grønhovd
27	IMMANUEL (digt)	av Vladimir Soloviev
28	Under Solen A/S	af Leif Hierwagen
29	Nye bøger	
30	Tonny Trifolikom	af Ulla Trædmark
31	Nytt fra Cultura	
31	Nytt fra Merkur	

Nutidens kultur og fremtiden

Det kulturelle udgør et selvstændigt område indenfor det totale samfunds aktiviteter. Et område sidestillet med erhvervslivet og det politiske, retslige område.

'Objektet' er individet, dets udfoldelse og udvikling. Det bærende 'princip' er frihed.

Kun gennem et selvstændigt, frit fungerende kulturliv vil mennesket kunne udvikle sin kreativitet og sin motivation. Fornyelse og videreudvikling indenfor erhvervsliv og det sociale, politiske område forudsætter et blomstrende kulturliv.

Omvendt er kulturlivet ganske afhængig af tilførsel af midler fra det omgivende samfund. Kulturlivet behøver 'gavepenge' – givet uden betingelser. Disse penge kan kun komme et sted fra – nemlig fra erhvervslivet, hvor det samfundsmæssige overskud skabes (det er kun 'tilsyneladende' at hovedparten af pengene kommer fra staten – som egentlig blot burde angive vilkår og omfang af overførslen).

Omvendt bør den røde lampe lyse, når erhvervslivet vil sætte betingelser for pengeoverførslen; når man herfra vil styre og definere ind-

holdet i det kulturelle område (fx. i undervisning og 'fri' forskning). Så ødelægger man kilden, der skal få fremtidens kultur til at blomstre.

I den sidste ende indgår ethvert menneske i alle samfundslivets områder. Både i det kulturelle, det politiske og i erhvervslivet. Dermed bør vi måske overveje, hvordan vi med vores egne midler kan fremme et rigt kulturliv. Øremærkede bidrag til kulturlivet!

Vi har valgt denne gang at præsentere kulturprojekter (i traditionel forstand) mens undervisnings- og forskningsprojekter af pladshensyn kun er perifert berørt.

Glæden ved at producere Pengevirke er proportional med antallet af frivillige bidrag! Redaktionen ønsker hermed at takke alle, der har indsendt artikler til dette nummer. Vi beklager at ikke alt er kommet med. Samtidig opfordres vore læsere til at kigge på listen over kommende temaer og lade sig inspirere til også at skrive indlæg om de emner, der fremover bliver taget op.

Vi ønsker vore læsere en glædelig jul.

Gjør kunsten nytte? Kan den fremme
Nasjonens liv på noe sett?
Det svarer straks en myndig stemme,
En baryton av næringsvett:
"Om kunst gjør nytte? Spør de meg,
som går den brede næringsvei,
vil svaret bli et avgjort nei.

Hva nytte har man sosialt
Av maleri, skulptur og sang?
Er ikke kunst, oppriktig talt,
Et annet navn på lediggang?
Hva gjør en kunstner? Jo han gir
En såkalt "form" til leireklatter,
Noterer lyder på papir
Og maler ting som ingen fatter;
Han gjøgler, danser går omkring
Og gjør – ja, kort sagt: ingenting!

Nei, kunsten har, så vidt jeg skjønner,
Aldeles ingenting å si
For vår import av soyabønner
Og vår kalosjeindustri.
Hva gagnar fløyter og gitarer
Vår produksjon av fødevarer?
Kan denne "kunst" på noen måte
Få gjenoppbygd vår handelsflåte
Og nyttet fossekraften vår?
Å sette slike hjul i sving,
Det er – det er å gjøre ting.

En kunstner er jo medfødt doven,
En slags forfinet lassaron
Som gjør det til en profesjon
Å omgå lediggjengerloven,
Som ikke spinner, ikke vever,
Men simpelthen går rundt og lever,
(Hva man aldeles ikke bør!)
som ikke samler korn i lade
og samfunnsmessig sett gjør skade,
for så vidt som han intet gjør.
En tung belastning rett og slett,
På landets nasjonalbudsjett!
Nei, la det sies uærbødig:
All kunst er luksus – overflødig
Som nertz og perler, som sigar
Og vin og russisk kaviar..."

Akk, hård er dommen, streng er tonen,
Men la oss svare denne mann:
Forsøk og tenk Dem – hvis de kan –
Hva følgen ble så fremt nasjonen
Var lykkelig kvitt sin kunstnerstand.

Kunstneren

prolog til Kunstnerforeningens jubileum

I høyere grad en fornuftige mennesker aner,
Er kunstnerne folkets nødvendige sanseorganer.

Hvis kunsten ble tatt fra et folk, det ble som å rane
Dets øyne og ører, dets hud, dets nese og gane.

En kropp blir berøvet sitt lys, dets saft vil fortørke,
Og blind vil den kave omkring som en robot i mørke.

For kunsten er mer enn et fag, den er mer enn kallet
For utvalgte få – den er formende kraft i oss alle.

Den er alt som er fruktbar uro, en fjær i vårt indre,
En drift som vil skape et større av det som er mindre.

Skulpturen som fremtvinger form av uformelig masse,
Er virksom i barnet som leker med sand i en kasse.

Ta kunstnerens blick fra et barn, ta formgleden fra det,
Og se, det vil trå på sitt spann og kaste sin spade,

Og se, det vil glemme sin lyst og gå under i skygge,
Og broer og skib vil det ingengang bygge!

Driv kunstneren ut: all lek vil du dermed fordrive,
Og mister du evnen til lek, da mister du livet.

Mer nyttig enn alle dødsens fornuftige "nytter"
Er formen som føler, bildet som ser og tonen som lytter.

Andre Bjerké (1918-1985),
en av Norges mest kjente og kjære diktere med
stor produksjon både av egne dikt og av gjendiktninger.
Han har også utgitt barneverns, kriminalromaner
og essaysamlinger.

Nyskabelse i traditionen

– kommunikation gennem humor

Af Linda Fallentin

Theatret Thalias Tjenere er et lille turnerende teater, stiftet i Århus i 1993 af folk med uddannelser fra USA, Italien og Danmark. En fælles opfattelse af teatrets væsen og funktion bragte dem i 1991 sammen på Dell'Arte School of Physical Theatre, Californien.

I dag er Theatret Thalias Tjenere Danmarks eneste professionelle teater, der konsekvent optræder med masker.

Den moderne shaman

Skuespillerens funktion i samfundet kan føres tilbage til shamanen og dennes rolle som helbreder. Derfor sætter vi skuespilleren i centrum og i direkte kontakt med publikum. Spillerne styrer den kreative proces, og nye forestillinger skabes som ensemble, i håb om på langt sigt at kunne være med til at hele den verden, vi er en del af.

Linda Fallentin Skuespiller ved Theatret Thalias Tjenere. Har beskæftiget sig med teater siden 1984. 1991-1993 Dell'Arte School of Physical Theatre, Californien. Medstifter i 1993 af Theatret Thalias Tjenere, der har specialiseret sig i spil med masker. De turnerer i ind- og udland med egne stykker, som spilles på både engelsk og dansk. Freelance underviser og instruktør.

LÆS MERE

Internet: www.thalia1.dk

E-mail: post@thalia1.dk

"Vi skaber forestillinger for os selv, som vi selv gerne vil se dem," siger medstifter Stephan Vernier, "en slags barnligt voksen-teater – eller voksent børneteater, måske." En naiv, komisk og fysisk stil kombineres med eftertænksomhed og holdning, og resultatet appellerer både til voksne og til unge publikummer. Forestillingerne har vakt begejstring både på de danske skoler og institutioner, og på teatre og festivaler i Danmark, USA, Sverige og Island.

En genopdagelse af stil

Vi arbejder med stiliserede teaterformer såsom maskespil, melodrama, klovn og ikke mindst Commedia dell'Arte, fordi de giver en anden og ofte rigere oplevelse end det naturalistiske. Disse højnede stilarter efterstræber ikke at gengive virkeligheden, men at fortolke den. De begrænser skuespillerens udtryk, som et instrument begrænser musikeren. Og netop denne begrænsning åbner for en hel verden af nye muligheder.

Humor spiller en stor rolle, men der skal være holdning i underholdningen. Som et lille og ustøttet teater, er det nødvendigt for alle medvirkende virkelig at brænde for det, de investerer deres tid i, og derfor er vi hele tiden opmærksom på at viderebringe det budskab, vi har på hjertet; at efterlade publikum ikke alene bevæget, men også gerne kritisk engageret.

Udover professionelle forestillinger, påtager vi os to andre vigtige opgaver: mesterlærer og undervisning.

Fra vores egen erfaring ved vi, at der er noget særligt ved at modtage undervis-

ning fra en, der er professionelt aktiv og producerende i sit fag. Og vi mærker, at håndværket udvikles og holdes konstant ungt gennem denne proces af gensidig inspiration. Det er denne dynamik, der gør forskellen.

Oftest henvender folk sig om undervisning i Masker, Melodrama, og Commedia dell'Arte. Hver stilart tilbyder nogle helt særlige praktiske indgangsvinkler til dramaet: maskens befrielse og krav om præcision, melodramaets forstørrede følelser; Commedias varvittige energi...alle udfordrer de eleverne - som skuespiller og som menneske.

Baggrundsviden: et krav

Ved produktion af en forestilling, skal der altid gøres en del research. Og da vores publikum ofte er skoleelever og deres lærere, har vi taget konsekvensen, og gjort det til en praksis at benytte denne proces til at udarbejde et undervisningsmateriale, mens forestillingen tager form. Det har vist sig at være meget nyttigt og udviklende for os, og for lærerne, der får materialet tilbudt gratis.

Hvorfor kinder-ægget?

Teatret eksisterer trods alt ikke kun fordi, vi har lyst til at spille - men fordi mennesker har brug for at kommunikere ideer. Det centrale for os er at fastholde dialogen. Det, som for nogle er en tvungne nødvendighed - små forestillinger og sideløbende undervisningsarbejde - er for os et valg, et krav til fremtidens teater. I dag mærker vi i særlig grad behovet for at skabe betydningsfuld, aktiv kontakt mellem publikum og performer, da kontakt af denne art konstant er under angreb i vores walkman-samfund. Nu, mere end nogensinde, er der brug for shamanen.

Trær som lengter.

Gro Heinings bilder er fargefylte og levende, mystiske og jordnære på samme tid. Som kunstner var hun selv lært frem til 36 års alder. Noen av bildene gir en følelse av å kunne delta i plantenes og insektenes hemmelige liv. Når ektefellen, Carli Goodpasture, er biolog og naturfotograf er det kanskje ikke så rart at frø, blader og sommerfugl-puppe sniker seg inn også i hennes bilder.

Kunstnere med inspirasjon fra naturen

av Jannike Østervold

Gro Heining forteller hvordan hun opplever at bildene stiger opp fra underbevisstheden: Jeg er aktivt med på denne prosessen uten bevisst å sensurere det som skjer, men griper prosessen med min intuisjon og farvesans. Min identifikasjon med naturen og mine visjoner, ønsker og drømmer integreres i bildene. Jeg har ofte fått høre at bildene er indianerinspirerte. Dette uttrykket var tydelig lenge før jeg reiste til New Mexico i 1987. Der hadde jeg 8 utstillinger, som alle solgte godt. Indianere på min egen alder ga meg mange positive reaksjoner på bildene. De opplevde at bildene hadde et rikt åndeliv. Den sterke tilhørighet som jeg har til de kontrastfylte landskapene i Norge og New Mexico er en stor inspirasjonskilde.

Carli Goodpasture opplever fotografiet som en katalysator, en kraft som påvirker vår oppfatning av virkeligheten. Han har som sitt store prosjekt å få oss til å bli mer nærværende i forhold til naturen. Han kombinerer sine kunnskaper som biolog

med fotografiets uttrykk og skaper kunst med sterke miljøbudskap. Et vakkert bilde av solsikkeplanter i ørkensand får ny mening når du samtidig får vite at det bare finnes 20 planter av denne arten i hele verden.

- Noen arter er bare representert av en eneste plante. Når de er representert av ingen planter, kaller vi dem utryddet.. Noen av oss har kunnskap nok til å se disse farene, men få mennesker har tid til å ta det inn over seg.

I 35 år har han fotografert blomster og insekter, og det nære forholdet mellom insektene og plantene og deres gjensidige avhengighet av hverandre er tema for mye av hans arbeid. Lærervirksomheten hans på Oslo fotokunstscole og i USA gir både inspirasjon og nødvendig inntekt. Fotokunsten er ikke til å bli rik av, tvert i mot kreves det mye penger for å kunne gjennomføre prosjektene.

- I mitt arbeid er det viktig at jeg kan være uavhengig og ha tid til å tenke, føle og handle. Det er viktigere enn høy materiell levestandard. Det tok tre år å forberede utstillingen "Blomster og bier, som ble vist i Botanisk museum i Oslo. Det ble så vellykket at vi gikk videre med prosjektet og det ble til vandrestillingen "Vanishing pollinators", som nå turnerer i USA. Vi har

Blomsterflue på nyperose.

Pasjonsblomst med sommerfugl.

vært så heldige å få støtte både fra norske myndigheter og fra sponsorer i USA, som har gjort det mulig å gjennomføre prosjektet. Nå er han i gang med sitt neste prosjekt, å fotografere kysten av Norge. Det har han holdt på med i 3 år, og vi ser frem til en ny, inspirerende foto-bok fra Carli Goodpasture.

Carli Goodpasture (f. 1943), gift med Gro Heining 1987. Fotograf, lærer og forfatter. Utdannet biolog, med doktorgrad om insekter.

Har publisert artikler om fotografering og utgitt flere foto-bøker. For tiden aktuell i USA med vandrestillingen "Vanishing pollinators".

Gro Heining (f. 1949). Autodidakt frem til 1985. Oslo Male og Tegneskole i 1985. Olav Mosebekks Tegne og Maleskole våren 1996. Arbeider i olje, oljepastell, akryl, akvarell og blandingsteknikker.

LÆS MERE
www.heining.no/imago/

Julegavetips

"Blomster og bier" og "Edderkoppenes hemmelige liv" (Foto: Carli Goodpasture, tekst Lauritz Sømme) er utgitt i serien Barnas faktabøker på Damm&Sønn. Bøkene kom ut i år 2000 og fikk meget god omtale. Både voksne og barn vil glede seg over å få del i disse naturens hemmeligheter, selv om det blir ganske skummelt for de minste når edderkoppene skal spise byttet sitt.

Kultur eller underholdning?

Av Arne Øgaard

Kultur er viktig. Det er mange som sier det, men jeg er ofte usikker på hva de mener. Noen bruker begrepene kultur og underholdning som synonymymer. Men satt på spissen, er dette motsetninger. Kultur er det som inspirer og provoserer til videre utvikling, mens underholdning er det som hjelper oss til å holde ut å være som vi er. Kultur er det som setter oss i forbindelse med verden rundt oss. Underholdning er det som holder utenverdenen på avstand. Kultur utvider perspektivet både mot fortid og fremtid, underholdning hjelper oss å glemme erfaringer og konsekvenser. Men selv om de er motsetninger, kan kultur og underholdning også være en enhet. Kultur kan være underholdende, i den forstand at den kan løfte oss ut av hverdagens kav. Men ikke all underholdning er kultur. Forskjellen er at kultur gir noe vi kan ta med oss videre, mens underholdning etterlater alt som det var.

Kultur kan innebære en viss anstrengelse og ubehag, mens underholdning døyver smerte og tomhet. Vi ser at mange betaler mye for å oppnå det siste. Store summer strømmer til underholdningsindustrien, mens det kommer stadig mindre til kulturlivet. Inntektene til pop- og filmstjerner, fotballspillere og enkelte programledere, viser hvor pengestrømmen går.

Oppmerksomheten trekkes mot en medieskapt underholdningsverden, mens de områdene av verden hvor vi selv kan bidra, får stadig mindre oppmerksomhet.

Egenverdi

Mange har i dag en meningsløs jobb, i den forstand at de ikke har noe annet mål enn å tjene penger. Omskiftningene og presset er på mange arbeidsplasser blitt så stort at det ikke er mulig å oppleve en følelse av arbeidsglede og av virkelig å bruke evnene sine i løpet av arbeidsdagen. Når så fritiden blir fylt med underholdning som heller ikke gir noen mulighet til å utfolde eller å utvikle seg selv, blir det ikke mye rom

igjen til å oppleve egenverdi. Det er sannsynligvis en sammenheng mellom dette og det faktum at stadig flere mennesker får alvorlige psykiske problemer.

Men det er ikke bare enkeltmennesker som lider, mye av lokalkulturen lider fordi stadig færre har tid til å hjelpe til med korpsarbeid og lignende aktiviteter. Det er også stadig færre som får tid til å tenke til å tenke nye tanker og til finne ut hvordan de kan finne fram til et mer meningsfullt liv.

Nødvendig motvekt

Når en ikke har annet mål i livet enn å tjene penger kan det se ut til at en aldri kan få nok av dem. Det ser ut til at alle som jobber i det økonomiske feltet står i fare for å få innsnevret bevissthet til kun å tenke på hvordan de kan skaffe seg mere. Dette er ikke bare farlig for dem selv, men også for samfunnet, fordi mange av disse menneskene har stor makt og innflytelse på den videre samfunnsutformingen. Det økonomiske livet trenger et livskraftig kulturliv som motvekt. Kulturlivets oppgave er

ikke å styre, men å bevisstgjøre og inspirere. Det kan hjelpe oss til å se og oppleve hvilke verdier som er mer verdt enn penger og eget jettfly med boblebad. Kulturlivet kan utvide bevisstheten slik at vi blir i stand til å handle i samklang med andre mennesker og fremtiden. I tidligere tider forstod mange av de rike dette og ga betydelige summer til kulturen. I dag er det få som gir dersom de ikke samtidig oppnår en reklameeffekt for egne selskaper. De multinasjonale eierskapene fjerner ansvarsfølelsen for nasjonalt kulturliv.

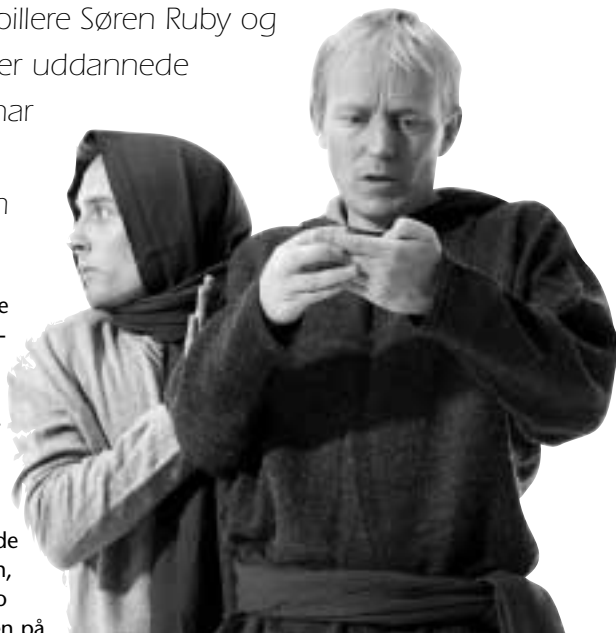
Frie gavepenger

Mange forventer at politikerne og staten skal endre på dette. Staten kan med sine lover og avgifter styre det økonomiske livet til en viss grad, men vi ser hver dag hvordan politikerne kommer til kort overfor pengemakten. Politikerne kan støtte, men ikke vedta et frodig kulturliv. Kulturlivet er avhengig av at det finnes fantasi og initiativ i enkeltmennesker. En kulturell nyoppblomstring krever derfor at ikke bare staten, men alle som har noe å gi, gir frie gavepenger til prosjekter de opplever som verdifulle. Staten tar seg spesielt av de store og veletablerte kulturinstitusjonene. Disse har selvsagt sin verdi, men de klarer ikke alltid å fange opp de nyskapende og kanskje mest nødvendige kulturimpulsene. Gavepenger fra bevisste enkeltmennesker kan derfor ha stor betydning for at kulturlivet får tilstrekkelige mangfold og fornyelseskraft.

Penge spiller også

Teatro Dos Mil er et lille dansk turnéteater, drevet af de to skuespillere Søren Ruby og Dag Njaa Isene, der er uddannede skuespillere. Teatret har kastet sig over Astrid Lindgrens eventyr om Brødrene Løvehjerte.

Siden skuespillerskolen har de været på forskellige teaterturnéer rundt i landet, og opsatte i 2000 Sam Shepards 'SIMPATICO', om skæve eksistenser i det ensomme Californien. Da Teatro Dos Mil fandt eventyret om Brødrene Løvehjerte, valgte de at nydramatisere fortællingen, for at kunne spille den kun to mand. Nu spilles forestillingen på

Arne Øgaard F.1952. Ernæringsfysiolog og Cand. mag. i realfag. Leder av Forstandskapet i Cultura Sparebank. Arbeider på Steinerskolens videregående trinn i Moss.

Kulturell makt

Av Nicanor Perlas

Sivilsamfunnet har ikke statens omfattende og tvingende makt. Sivilsamfunnet har heller ikke den makten som følger med rikdom, en makt som blant annet innebærer mulighet til å kjøpe politisk makt.

Sivilsamfunnet har imidlertid den virkelige makten i kulturen som uttrykkes i uttrykket: "Pennen er mektigere enn sverdet". Dessuten speiles den kulturelle maktens natur i dette berømte sitatet fra Markus 8:34-38:

"Siden kalte han til seg både disiplene og folket og sa: Om noen vil gå i mine spor må han fornekte seg selv og ta sitt kors og følge meg. For den som vil redde sitt liv skal miste det, men den som mister sitt liv for evangeliets skyld, han skal redde det. Hva hjelper det et menneske å vinne hele verden om det mister sin sjel? Med hva skal det kjøpe sin sjel tilbake. Den som skammer seg for meg og mitt liv i denne troløse og syndige slekten, han skal også Menneskesønnens skamme seg over når han kommer i sin faders herlighet med de hellige englene".

Historien har vist oss at dette ikke er tomme ord. Millioner har dødd for de høyere prinsippene som ligger bak denne uttalelsen. Millioner har gitt opp bekvemmelighet i et trygt og sikkert liv og har gått over grensen til prinsippenes, idealenes og åndens land. Hvilken kraft er det i kulturen som kan overvinne statens dødstruende

makt og den massive glitrende makten i markedets penger? Her kommer vi inn på det aller helligste blant de sårbare, men kraftfulle virkningene av kulturell makt.

Kultur er, som vi har sett, det sosiale rommet hvor identitet og mening skapes. De to er uatskillelige. Identitet og mening gir mennesket dets kunnskapsmessige, følelsesmessige og etiske orientering. Kort sagt er kulturen den kilde som bestemmer og bærer all menneskelig oppførsel. Tap av mening resulterer i avvikende og destruktiv adferd. Oppdagelsen av mening resulterer i større kreativitet, medfølelse og produktivitet.

Det står klart at de som kontrollerer ulike former for mening i samfunnet spiller en meget viktig rolle. Alle former for maktkamp er til sist en kamp om mening.

Hvorfor? Fordi mennesket i sin natur søker etter mening, til og med falske meninger for å rettferdiggjøre sin eksistens. Mennesket fatter hele tiden ubevisste beslutninger om hvilke meninger som skal tillate og styre dets eksistens. Kommer det til å bli den meningen som kommer

Et utdrag fra boken:
Shaping Globalization: Civil Society,
Cultural Power and Threefolding
(Ovresatt fra svensk av Arne Øgaard)

Nicanor Perlas er president i Center for Alternativ Development Initiatives i Manila. Han har også andre viktige verv i miljø- og utviklingsarbeidet på Filipinene og har skrevet flere bøker. Han besøkte Norge i oktober og holdt da foredrag da både i antroposofisk selskap og på en stor konferanse for ledere og miljømedarbeiderne.

fra tilfeldige fristelser om politisk og økonomisk makt, eller blir det den meningen som kommer fra den menneskelige åndens dyp? Kommer mennesket til å forfalle til ulike former for misbruk, som ofte henger sammen med avvikende, uberettigete, uttrykk av politisk, økonomisk og til og med kulturell makt. Eller kommer individet til å forvandle dette til evne til å gjøre det gode og til å bli sosialt tjenende?

en rolle i Teatro Dos Mil

turné i hele Danmark af de to alene, og afviklingen af lys og lyd styrer de samtidig med stykkets 10 roller.

Teatro Dos Mil fik til Brødrene Løvehjerte utviklet en helt ny form for afviklingsteknik. Underveis i forestillingen styres lydeffekter, musikk og lysskift nemlig af skuespillerne, der har fjernbetjening indsyet i kostumerne. Bag scenen står en computer og modtager signalerne, og sætter programmerne i gang. "Det var dyrt, men vi er meget glade for det!" Siger Søren Ruby, den ene halvpart af teatrets ledelse, og fortsætter; "Det giver os den fleksibilitet og sikkerhed i forestillingen, som er viktig for at det kan lade sig gjøre at fortælle det karaktermerkede eventyr, når vi kun er os to."

Normalt søger små teatre fonde og kommuner om produktionsstøtte til opsætning af nye forestillinger, men da Teatro Dos Mil i januar 2001 ikke havde fået penge til produktionen af Brødrene Løvehjerte, valgte de – helt privat – at opsætte historien, og

selv låne pengene dertil. Løvehjerte er det største Teatro Dos Mil endnu har produsert, og der var professionelle folk på alle poster; Instruksjon, scenografi, nykomponert musikk og studieindspilning med band, lysdesign, lyddesign og produksjonsledelse.

"Vi ville lave en profesjonell opsætning. Det lykkedes. Det er vi faktisk ret stolte af! Vi har selv betalt det hele, så vi har en klar holdning til teatrets økonomi, om at den skal på den positive side af nul inden udgangen af neste år", fortæller Søren Ruby.

I slutningen af september spilte Teatro Dos Mil for TeaterRådets Refusionsudvalg, der godkendte forestillingen til refusionsberettigelse, hvilket betyder at stats-, amts- eller kommunale institusjoner får 50% af forestillingens pris retur fra TeaterRådet.

Århus Stiftstidendes Rie Nielsen skrev om forestillingen i Århus Festuge: "De uafbrudte rolleskift giver sved på panden, men det gjør absolut ikke forestillingen mindre intens. Opgaven er løst med stor opfindsomhed,

der både imponerer og overrasker. En sanselig modsætning til TV, der giver virkelighedsen gåsehud på armene ind imellem. Det er meget levende teater for børn mellem 7 og 15 år og deres voksne. Det er bestemt værd at gjøre en innsats for at give barnene denne opplevelse."

"Folk er glade for Løvehjerte, hvor vi kommer ud, og turnéen fortsætter hele år 2002 med, så vi håber at få den spillet meget. Vi ses et sted i Danmark!" slutter de to skuespillere.

Søren Ruby F. 1977. Uddannet skuespiller fra Teater Studio, Århus i 1999. Etablerte i 2000 Teatro Dos Mil. Leder teateret i samarbejde med skuespilleren Dag Njaa Isene. Arbejder til daglig med teaterproduksjonsledelse og stagehandsudleining på ProductionCompany i København V.

LÆS MERE
www.productioncompany.dk

Med et lån fra Merkur kunne én af Københavns nye turistattraktioner officielt åbne for besøgende i august 2000.

Kunst & Farver

Af Ole Uggerby

har han altid beundret som menneske og som kunstner, og det er hans største ønske, at når han har fuldført det værk han har påbegyndt – da skal det fejres og indvies af Dronning Margrethe den 2. af Danmark.

Manuel har tydeligvis en svaghed for kvinder. "Jeg elsker kvinder", fortæller han. "Jeg har været gift 5 gange". Da han kom til Danmark blev han forelsket i en smuk dansk pige. De fik en datter – men allerede efter tre år døde moderen.

Manuel blev i den periode havnearbejder ved Unicefs lager i Nordhavnen. Efter 10 måtte han stoppe her på grund af en arbejdsskade.

Fra Algeriet til Vesterbro

På Vesterbro i København har en håndværker fra Algeriet skabt et kunstværk, der på samme tid er en brugsting – en lille Café.

Manuel (Tafat Mustapha) er født i Algeriet i 1945 og voksede op mens hans

landsmænd kæmpede for selvstændighed og uafhængighed af det franske kolonihærdømme. Allerede som 9-årig var Manuel begyndt at arbejde for en lokal murer og billedhugger, den enarmede François Costa, som blev hans læremester igennem tre år. Hans brødre var aktive i modstandsbevægelsen og for at redde sin yngste søn lykkedes det Manuels mor at få ham sendt til Frankrig som 15 årig til en kostskole under Røde Kors. Her gik han på teknisk skole og blev senere udlært murer, billedhugger og skiltemaler. Han har arbejdet som bygningshåndværker i Latinerkvarteret i Paris, været selvstændig skiltemaler i Barcelona med bl.a. facadeudsmykninger og været model i Italien.

Kunstens muser

Til Danmark kom han i 1976 fik i 1979 arbejde i dekorationsafdelingen i Illums Bolighus. Her oplevede han en dag Dronning Margrethe på nært hold. Hende

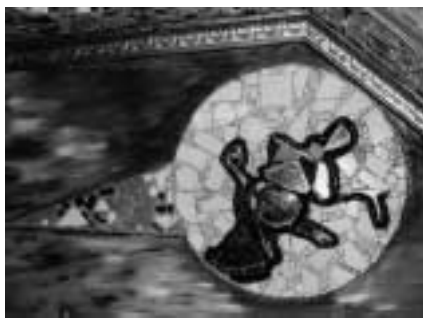

En ny turistattraktion

I 7 år har han nu arbejdet på at omdanne en trist og kedelig hjørneejendom på Vesterbro til en lille lysende kulturperle.

Billederne viser, hvordan rummet er én stor mosaik: vægge, gulv, vinduer og loft – udsmykket og formet som en syntese mellem skulptur og maleri. Inspirationen er hentet fra kunstnere som Gaudi, Matisse og Mirò.

Der mangler endnu en del i kælderen, hvor der skal indrettes et arabisk herretøilet med springvand og garderobe. Til denne del af arbejdet håber Manuel at kunne foretage en rejse til Bagdad og til Teheran for at hente kakler og fliser af højeste kvalitet. Målet er at skabe en ny turistattraktion for København. "Jeg er håndværker", siger Manuel, "men Gud har været med hele vejen". Ud over at være royalist, kunstner og håndværker er Manuel også et troende menneske.

I Cafeen får han hjælp af sin datter, Ann-Mari, der håber, at faderens livsværk en dag vil blive anerkendt som et bidrag til kunsten. "Arbejdet har været hans passion. Han taler ikke så meget om det, men han handler". Ann-Mari håber at mange mennesker vil komme og besøge stedet; se det som et kunstværk; opleve de mange små fortællinger, der er vævet ind i mosaikkerne på en surrealistisk, abstrakt måde. Kunstnerens begejstring for den danske monark ses flere steder, hvor Dronningens billede er indplaceret i mosaikken.

En kreds af frivillige har ydet en stor indsats for at få stedet gjort klar til brug. "En hjælp som vi ikke kunne have været foruden", siger Manuel og Ann-Mari

Det bliver ikke noget problem at finde frem til Københavns nye turistattraktion på hjørnet af Oehlenschlägersgade og Kaalundsgade. Selv på en lidt trist vinterdag lyser "Kunst & Farver" op og kalder på opmærksomhed, forundring og dyb betagelse.

Ole Uggerby Vraa. F. 1952. Uddannet arkitekt og planlægger fra Århus Arkitekt-skole. Ansat ved Sindal kommune som planlægger i 6 år. Et par års erfaring fra tegnestuearbejde i Camphill, Skotland og fra Järna, Sverige. Har undervist periodisk i overskolen på Steinerskolerne i Hjørring og Aalborg. Ansat i Merkur Aalborg.

LÆS MERE
www.artandcolour.dk

MERKURFONDEN · MERKURFONDEN · MERKURFONDEN

Det største afkast – fås ved at forære penge væk

Af Lars Pehrson

De penge vi forærer væk for at stille mennesker fri til forskning, uddannelse, kunst og kultur, socialt hjælpearbejde og meget andet, er faktisk de penge, der giver det allerstørste samfundsmæssige afkast. De gør det muligt for mennesker at udvikle evner og ideer, som kan komme hele samfundet til gavn fremover.

Merkur har oprettet en almennyttig fond – Merkurfonden – der er juridisk helt selvstændig i forhold til andelskassen, men som alligevel er en del af helheden: Andelskassen formidler lånekapital, mens Merkurfonden formidler gavekapital.

Merkurfonden kan støtte en bred kreds af formål indenfor miljø, socialt arbejde og kultur, forskning og uddannelse – formål som ikke kan finansieres af lånepenge. Vi får mange flere ansøgninger, end vi kan imødekomme.

Det kan f.eks. være

- forskning omkring fødevarer-kvalitet
- skoleinitiativer i Afrika
- teater, dans, lyrik etc.
- udgivelse af bøger og informationsmateriale
- udbygning af en folkemusikscene

for blot at nævne nogle af de initiativer, Merkurfonden har støttet.

Merkurfonden er godkendt efter ligningsloven til at modtage gaver med fradragsret for giveren. Op til 5.000 kr. kan

fratrækkes ved gaver op til 5.500 kr., idet de første 500 kr. ikke kan fratrækkes.

Renter til Merkurfonden?

Hvis du har lyst til at give en del af dine renter af opsparing til Merkurfonden, enten som engangsbetøb eller fast ydelse, vil Merkur gerne administrere dette for dig.

Renterne bliver beskattede på normal vis som kapitalindkomst, men modsvares så af et fradrag som nævnt ovenfor, op til 5.000 kr. Bemærk at fradraget er en maksimal øvre grænse, som skal ses i sammenhæng med bidrag du evt. yder til andre godkendte institutioner som Red Barnet, Røde Kors etc.

Hvis du vil benytte dig af muligheden, kan du indsende nedenstående talon, eller sende en e-mail med samme indhold til merkurbank@merkurbank.dk

Det er naturligvis også muligt at give gaver til Merkurfonden, uden at det har sammenhæng med renterne på en konto.

Undertegnede

Navn _____

Adresse _____

Postnr. By. _____

ønsker hermed én gang (for 2001) hvert år indtil jeg giver anden besked

at donere: 25% 50% 75% 100% _____%

af de tilskrevne renter på konto i Merkur.

nr. _____ (som er en konto uden særlige lovfæstede bindingsregler)

til Merkurfonden.

_____ den / underskrift: _____

"Slut med den økonomiske ideologiserings og mystificeringen som cancerøst ockuperat vårt företagstänkande som en ny form av konceptuell naturfilosofi. Ekonomi handlar strikt om pengar (både kontanter och kredit), och om hur de kontrolleras (finansiering via börs och eget kapital). När konst och företag närmar sig varandra måste vi klart och tydligt bevara pengars instrumentalitet för mänsklig verksamhet".

Pierre Guillet de Monthoux, prof. i virksomhedsøkonomi, Stockholms Universitet. I bogen "Konstföretaget".

SUPERKONTAKT – VISIONSINDUSTRI på LK a/s
Digitalt manipuleret billede; Fritidshus i produktionshallen. Forslag til design og placering af LK-RADIO, senere kaldet: Den Vise Eg.

Business to business

Af Kent Hansen

Demokratisk Innovation – kunstprojekt & virksomhed

Demokratisk Innovation er en permanent ad-hoc organisering med en kunstnerisk praksis.

Demokratisk Innovation initierer, organiserer og implementerer joint venture projekter med henblik på forandringer primært i erhvervsvirksomheders organisering.

Projekter i Demokratisk Innovations regi sker især gennem dialog og opsamling af kritik. Fokus er på selvstyrende projektarbejde, samt på medarbejdernes og lederens udvikling indenfor virksomhedernes arbejdsfællesskab. At skabe en mere grundlæggende dialog og samtalerum mellem

medarbejderne indbyrdes og mellem medarbejderne og ledelsen, er den idé som Demokratisk Innovation bygger sine projekter op omkring. Sådanne projekter har potentialer for virksomheds-identiteten, for virksomhedens etiske profil og samlet derfor også for virksomhedens imagebuilding.

Cocktailen kunst, demokrati, erhvervsliv kan umiddelbart lyde noget utopisk, og: "Kan man tjene penge på det?" Dog ligger et sådant arbejdsfelt ikke så langt fra traditionelt konsulentarbejde endda, selvom der er grundlæggende og afgørende forskelle. Den største forskel er selvfølgelig den faglige baggrund: Demokratisk Innovations kærneområde er billedkunst - og ikke f.eks.

erhvervspsykologi.

Alligevel er der en baggrund for at lægge kunst til grund for et professionelt arbejde med virksomheders organisering.

Status

I de seneste år har visse strømninger i erhvervslivet, samt visse strømninger i kunsten trådt frem med en større tydelighed end det før har været tilfældet. Erhvervslivet kikker hen til kulturlivets og kunstens

metoder, og kunstnere ser muligheder for nye kunstformer gennem en beskæftigelse med erhvervslivets problematikker.

Erhvervslivet fokuserer mere og mere på de menneskelige aspekter i organisering af produktion og arbejde. I managementteorier jongleres der med begreber som "værdibaseret ledelse", "powersharing", "det udviklende arbejde" og der er en interesse for "medarbejdernes kreative og kulturelle ressourcer" og for en "demokratisering af arbejdslivet". Kunstnere på deres side agerer i stigende grad udenfor gallerier og museer for at gå i dialog med et andet publikum end de samme sædvanlige indforståede, der kommer til ferniseringer og receptioner. Der er en tendens til en "kunst i det sociale felt". Kunstnerne begynder i stigende grad at undersøge alternative muligheder og realistiske bud på, hvordan de menneskelige fællesskaber kan organiseres.

Arbejde

Kunstnerisk arbejde handler om hvordan den enkelte personligt ser og forstår sig selv i en aktiv forbindelse med omverden. Den kunstneriske metode er at holde alle fortolkninger og muligheder åbne. En fikseret forestilling om ens kunstneriske materiale og ens arbejdsområde vil standse al bevægelse - og erfaringsdannelse bliver umulig. Hvis man f.eks. har en helt præcis forestilling om, hvad og hvordan man vil male på et lærred - så sker der aldrig andet, end det man ved og kender i forvejen. Og sådan udvikler man hverken maleri eller sig selv.

Hvordan man arbejder i erhvervsvirksomhederne handler også i sidste ende om, hvordan man ser og forstår verden. Managers og virksomhedsøkonomer begynder så nu at tage konsekvensen af, at

VISIONSINDUSTRI på BASTA a/s:

Rum med NSS's "Public Thing" og opslagstavle. Rummet blev etableret for projektet på Basta, med Internet-opkobling, tv til visning af medarbejderproducerede videos, hvileplads, opslagstavle med projektforslag og -udvikling. Al virksomhedens interne daglige kommunikation blev samlet i dette rum.

også virksomhedernes virkeligheder er i konstant forandring. Den enkelte virksomhed må derfor også være i konstant bevægelse. Virksomhedskultur, kompetenceudvikling og tiltrækning og fastholdelse af medarbejdere får en øget betydning. Hvordan den sociale virkelighed fungerer, og hvorledes vi kommunikerer med hinanden, er altså emner, der nu står centralt placeret indenfor såvel kunst som erhvervsliv. Udviklende samarbejder mellem kunstnere og erhvervsvirksomheder er altså mere oplagte end nogensinde.

Samarbejde

Forandringskravene i den nye globale økonomi gør det nødvendigt for virksomhederne at dyrke kreativitet, nytænkning, fantasi og leg, hvis de til stadighed skal kunne genopfinde sig selv, deres produkter, deres processer – for at kunne overleve. Virksomheder efterspørger i stigende grad nye løsninger i deres organisationer, og efterspørger derfor også – blandt med-

SUPERKONTAKT - VISIONSINDUSTRI på LK a/s Produktion af en radioudsendelse til en LK-RADIO, der blev foreslået som alternativ til skriftlig e-mail kommunikation mellem produktionsgrupperne og som opgradering af den uformelle kommunikation på LK.

arbejderne – en veludviklet kritisk indstilling til virksomhedens egen virkelighed. Det er nu for både virksomhederne og for medarbejdere vigtigt, at arbejdet giver muligheder for udvikling og muligheder for at anvende personlige erfaringer. Erhvervsvirksomhederne må nu udvikle et område og en kultur, hvori medarbejdernes erfaringer frit kan udtrykkes, og derfor frit kan udvikles.

I kunsten har erfaringer med en sådan frihed overvintret. I kunstens metode ligger muligheden for frit at udtrykke sin egen særlige erfaring. "Frit at udtrykke en erfaring" vil sige, at den erfaring der i første omgang er bundet til en specifik faglig færdighed, overføres til andre - kulturelle, sociale, eksistentielle - former. Så længe ens arbejde kun er livsopretholdelse og nødvendigt dagligt slid, eksisterer denne

frihed ikke. Kunsten har nu mulighed for at understøtte egentlige læreprocesser, der altså kun kan finde sted, hvis deres indhold og retning ikke på forhånd søges fastlagt analytisk og ovenfra.

At styre økonomiske processer så rationelt og billigt som muligt er nok en sag for økonomer og analytisk økonomisk tænkning; men menneskers udvikling er ikke en opgave for økonomer.

Når man taler om "kunst- og erhvervs-samarbejder" kan man måske frygte at kunstens autonomi nu vil blive løbet over ende af de meget stærkere kapitalkræfter. Pointen er snarere, at et samarbejde og en sammenligning af metoderne på de respektive områder, kan åbne for den erkendelse, at vi nu klart og tydeligt må "adskille pengenes instrumentalitet fra menneskelig aktivitet", som ovenstående citat pointerer. Dette er løsningen på erhvervsvirksomhedernes nuværende problemer; problemer der har samfundsmæssige konsekvenser.

Forretning

Kunstvirksomheden Demokratisk Innovation forretningsområde ligger i at understøtte og igangsætte et område og en kultur, hvori medarbejdernes erfaringer frit kan udtrykkes og udvikles indenfor erhvervsvirksomheders organisering.

Arbejdsområdet for Demokratisk Innovation ligger derfor i netværket og i de åbne felter mellem virksomhedskonsulenter, mellem fremsynede erhvervsledere og deres organisationer, mellem kunstneriske og merkantile uddannelsesinstitutioner og mellem kunstinstitutioner og kunstnere.

De nødvendige og forskellige samarbejdspartnere omkring en specifik arbejdsmæssig opgave bliver hentet ind fra dette meget differentierede netværk af organisationer og "frie agenter". De konkrete opgaver spænder fra artikelskrivning, vejledning, foredrag, workshops, design, kommunikationsopgaver, arrangement af udstillinger, match-making, konceptudvikling, projektledelse, samt implementering af innovative løsninger. Demokratisk Innovations enkelte metoder og ydelser er ad hoc tilpasset den enkelte situation og opgave.

Kent Hansen København. F. 1962. Uddannet fra Det fynske Kunstakademi (90) suppleret med Entreprenøruddannelse v. Teknologisk Institut, Retorik og elektroniske medier v. Aarhus Universitet samt projektlederuddannelse v. projectcenter Gefion, Kbh. Har haft adskillige udstillinger siden 1988 og netop været med til at udgive bogen Visionsindustri på Informations forlag.

LÆS MERE

www.demokratisk-innovation.dk
kent@demokratisk-innovation.dk

Når danskere tæller...

Blandt vore skandinaviske naboer undrer man sig ofte over det danske talsystem. Det bliver nemlig vanskeligt for de fleste, når man kommer til 50 (halvtreds), 60 (tres), 70 (halvfjerds), 80 (firs) og 90 (halvfems).

Hvor meget er en hel fjerds, når en halv fjerds er 70? Er det 140?

Hvorfor hedder 1 1/2, halvanden – når det ikke er det halve af 2?

Allerede dér begynder forvirringen. Halvanden betyder 1 1/2, halvtredie betyder 2 1/2, halvfjerde betyder 3 1/2, halvfemte betyder 4 1/2 osv.

10 hedder ti, 20 hedder tyve og ifølge gammel sprogbrug svarer det til en "snes". Ordet forsvandt fra daglige tale omkring midten af forrige århundrede. 30 hedder tredive og 40 hedder fyre. Men så går det galt:

50 hedder halvtreds (halvtredie snese – dvs. 2 1/2 snes = 2 1/2 x 20 = 50), 60 hedder tres (tre snese), 70 hedder halvfjerds (halvfjerde snese), 80 hedder firs (fire snese), 90 hedder halvfems (halvfemte snese) og 100 skulle så egentlig hedde FEMS (fem snese), men det har det vist aldrig gjort! OU

Gåte

Hvis vi forbruger mindre stoppe det økonomiske systemet opp, vi får arbejdsløshed og sosial nød.

Hvis vi ikke forbruger mindre klarer vi ikke å minske miljøproblemerne og en rekke lagerressurser vil uttømmes i rask tempo. Hvordan skal vi finn en vei ut av uføret ?

Løsning:

Vi må alle forbruke mer av levende kultur og omsorgsfulle tjenester. Kultur og omsorg som ikke innebærer høyt forbruk av energi og andre materielle innsatsfaktorer.

Lidt for de INTELLIGENTE

1. Nogle måneder har 30 dage, andre 31! Hvor mange har 28?
2. En læge giver dig 3 tabletter og siger: "Tag 1 hver halve time!" Hvor lang tid rækker tabletterne?
3. Hvad står der i midten af en femkro-ne?
4. Dividér 30 med en _ og læg 10 til.
5. En bonde har 10 får, alle undtagen 9 dør. Hvor mange har han tilbage?
6. En arkæolog påstår, at han har fundet en guldmønt, hvor årstallet er 46 f. Kr. Vil du tro på ham?
7. Hvor mange dyr af hver slags havde Moses med sig på Arken?
8. Hvad skete der d. 24/12-1933 på Bornholm?
9. Er det i Rusland tilladt, at en mand gifter sig med søsteren til hans enke?
10. En mand giver dig et fotografi og siger: "Den mands far, er min fars søn!" Hvem er på billedet?

Svar:

- 1) Alle, 2) 1 time, 3) Intet, 4) 70, 5) 9, 6) Nej, 7) Noah, 8) Juleaften, 9) Nej, 10) Mandens søn.

Teater Morgana

Af Margit Szlavik og Kaj Pedersen

TEATER MORGANA blev skabt i 1996 og består af skuespillerne Margit Szlavik og Kaj Pedersen begge med en fortid i Teaterværkstedet Den Blå Hest / Århus, samt instruktøren Jørgen Sejr.

De tre har arbejdet sammen siden '93, hvor de havde premiere på forestillingen "Under Mit Ansigt". Sammen skabte holdet også forestillingen "Den Bedrøvede Paraplydame", der blev en meget stor succes for Teater Morgana. Forestillingen er lige siden blevet spillet på skoler, i teaterforeninger, stationære scener og på festivaler i ind- og udland.

"Den Bedrøvede Paraplydame" var også forestillingen, der blev Teater Morganas gennembrud. Således fik teatret projektsøtte fra Teaterrådet til produktionen af "Babylon", der havde premiere på Svalegangen, Århus i april 2000. Samme råd har støttet teatrets nye produktion "Eventyr På Afveje", der i okt. 2001 havde premiere på Auktionsscenen, Århus.

Der søges også på nuværende tidspunkt støtte til næste forestilling, der har arbejdstitel "Er Jeg På Nu?". Hvis teatret bliver støttet igen af Teaterrådet forventes premiere forår 2003.

Lidt om Teater Morganas arbejdsmetoder

Af en eller anden grund, har vi aldrig valgt et færdigt manuskript som udgangspunkt f.eks. af Shakespeare, Moliere, Ibsen, Strindberg eller andre. Ikke fordi vi ikke ønsker det. Det er aldrig faldet for. Når vi laver en forestilling, ved vi aldrig helt, hvor vi skal hen. Vi kender ikke det endelige resultat, hvad angår indhold eller form. Det er processen, der giver os svaret. Vi føler os meget i slægt med kunstnere, som lader materialet tale sit eget sprog. På samme måde forholder vi os til vores materiale: ideen, kroppen, stemmen, kostumet, rekvisitten og scenografien. Vi forsøger at lade det udfolde sig på egne præmisser.

Lidt om forestillingerne

Efter mange år i Den Blå Hest (Kaj 20 år og Margit 14 år) modnedes ønsket om at lave vores egen forestilling. Det blev til UNDER MIT ANSIGT. Vi vidste egentlig ikke, hvad det skulle handle om. Havde blot en ide om en gadeforestilling bestående af en herskerinde og hendes tjener - tilsat musik og sang. Men det endte et helt andet sted, end det begyndte. For efter

lang tids improvisation og famlen i blinde mandede det ud i en kærlighedshistorie mellem en mand og en kvinde. En bevægelig scenografi skabte skiftende scenebilleder, hvori harmoni og disharmoni kunne udspilles.

Fra DEN BEDRØVEDE PARAPLYDAME

Forestillingen DEN BEDRØVEDE PARAPLYDAME blev skabt ud fra et ønske om at arbejde med materialer som tynd, bevægelig plast og aluminium. Vi vidste, vi ville forsøge at finde tonen i et eventyrligt kløvneunivers - og ud af det opstod Paraplydamen.

Vores musikshow HR. OG FRU PEDERSEN (1997) blev lavet, da vi gerne ville have en musikalsk og humoristisk ting, som kunne bruges til festlige lejligheder, fødselsdage, receptioner o.l.

I BABYLON (2000) tog vi udgangspunkt i en dansker og en udlænding og det svære i at mødes. Inspireret af bl.a. de utallige rejser, vi foretog med Den Blå Hest i de tidligere østeuropæiske lande. Den kunstneriske leder, Aleksander Jochwed, der dannede Den Blå Hest i 1976, kom oprindeligt fra Polen. Det var medvirkende til, at vi i en lang årrække havde et samarbejde med teatergrupper fra øst og vest

Fra HR. OG FRU PEDERSEN

inden murens fald. Derudover turnerede vi i alle vesteuropæiske lande samt lande som Pakistan, Kasakhstan, Usbekistan og Japan. Som sagt har vi været langt omkring og er nok et eller andet sted p.g.a. det, blevet inspireret til at lave Babylon.

Vores sidste skud på stammen er EVEN-

TYR PÅ AFVEJE, hvor stikordet var Huldren og nysgerrigheden efter at undersøge, hvad det egentlig var. Det førte os til den nordiske sagnverden med forførelse, bjergtagethed og forvandling til følge. Endvidere lod vi os inspirere af eventyrene Rødhætte og Snehvide.

Fra EVENTYR PÅ AFVEJE

Margit Szlavik, Alken. F. 1953. Uddannet skuespiller på Teaterværkstedet Den Blå Hest, Århus gennem 14 år.

Kaj Pedersen, Alken. F. 1944. Uddannet skuespiller på Teaterværkstedet Den Blå Hest, Århus gennem 20 år.

I fællesskab etablerede de for 4 1/2 år siden Teater Morgana, som de turnerer med året rundt.

KONTAKT
Telefon 86 57 75 00

Vand som kulturelt element

Af Hanne Keis

Vand beforder det sociale

Vandet har i alle kulturer været et omdrejningspunkt for det kulturelle liv. Helt tilbage til de gamle Essæer-samfund fra vor tidsregnings begyndelse har vi beretninger om, hvorledes badeceremonier blev brugt, når man skulle forhandle og diskutere forskellige ting. Vandelementet blev således brugt, både når der var problemer, der skulle løses og også når det drejede sig om at slappe af og more sig. Derudover var brøndene, hvor man hentede vand, samlingspunkter for meget kulturelt liv. Vandelementet er senere brugt overalt i springvand og fontæner, der blev til naturlige samlingspunkter. I dag ser vi hvordan disse pladser stadig er i stand til at samle folk. Denne evne hos vandet til at virke både samlende og afstressende, viser hvor stor en indflydelse dette "livets element" har på os mennesker. Vi er både afhængige af vandet for at kunne opretholde livet, men det giver os også mange glæder, fordi det taler så meget til vore sanser. Når vi lytter til vandet bruger vi høresansen, når vi ser vandets lysbrydninger er det synssansen vi bruger, og når vi bader er det følesansen, som er den fremtrædende. Om sommeren oplever vi, hvorledes vandelementet giver livsglæde og velvære til både børn og voksne.

Vand skaber liv

I mit arbejde med vandkunst og vandtrapper er det meget det livgivende ved vandelementet, som jeg synes er væsentligt. I mange af de projekter, jeg har været involveret i, kan jeg se hvorledes en vandkunst er i stand til at forandre et forholdsvis belastet byområde til et område med en lys og let udstråling. Samtidig har jeg erfaret, hvorledes vandet er i stand til at binde

megen forurening, så luften bliver friskere. En vandkunst i et byområde virker meget som en oase for sanserne.

Et positivt indeklime

Jeg har endvidere arbejdet med at udvikle vandtrapper til indendørs brug. Mange mennesker arbejder indendørs hele dagen, og det livgivende ved naturen er ikke så ligetil at nå. Indendørs arbejder jeg blandt andet med vandets musiske plan. Alt efter hvorledes jeg udformer skålene, kan jeg lave lyden dynamisk og brusende, eller blid og stilfærdig. Ude i naturen er det jo netop bækkens rislen, eller den rytmiske lyd fra bølgerne, der virker så afstressende på os. På kontorer vil lyden af vandet lægge sig som en hinde hen over støjen fra computere, ventilationsanlæg med mere, så det er lyden af vandet vi registrerer – og ikke den øvrige støj. I vandtrapperne kan lyden så at sige skræddersys til bestemte rum. Derudover har vandet som ovenfor beskrevet, en luftrensende virkning, idet der konstant springer mikroskopiske dråber over vandtrapperne og disse fanger en del af luftens støv. Jeg tror faktisk, at man ved at lave moderne kontorer mere livgivende vil kunne måle det på medarbejdernes trivsel og arbejdsglæde.

Vand som et kulturelt element

I mit kunstneriske arbejde med vandelementet tænker jeg ofte på det som en rekreativ ressource, som vi igen skal lære at forholde os til. Jo mere mennesker erkender, at de er en del af "den blå planet" og de livgivende gaver, der hører den til, jo mere tror jeg, at vi forstår og respekterer vandet som kulturelt element.

Hanne Keis Ry. Uddannet billedhugger fra Det jyske Kunstakademi. Bestyrelsesmedlem i selskabet for grøn teknologi, Ingeniørforeningen. Medlem af Flow Design Research Group, Emerson College, England. Forsker/udvikler nye måder at anskue og forstå vandelementet på. Har udført mange udsmykningsopgaver, hvor vandtrapper er en vigtig del. Bruger i sit arbejde vand som rekreativ og kunstnerisk ressource – bl.a. i byøkologisk projekter.
Telefon +45 86 89 81 08

LÆS MERE
www.vandtrapper.dk

Artikkelen er basert på Lulie Aslaksens foredrag "Ethiske investeringer, inspirasjon fra feministisk økonomi", som ble holdt i Cultura Forum i Oslo 12.10.01. Referent: Jannike Østervold.

Etiske investeringer

– en balansegang mellom generøsitet og egeninteresse

Af Jannike Østervold (referent)

Lulie Aslaksen har bl.a. arbeidet med miljøøkonomi og med verdsetting av ulønnet arbeid. I begge tilfeller er en sentral problemstilling å skulle fange opp verdier som pengeøkonomien ikke kan måle. Noe av det samme problemet møter vi på når vi skal se på kriterier for etiske investeringer. Lulie Aslaksen vil definere etiske investeringer som en samlebetegnelse for å ta miljøhensyn og ha sosialt ansvarlige investeringer. Sosialt ansvarlig går både på arbeidsmiljø og menneskerettigheter. Det er en kreativ utfordring hvordan man helt konkret skal utforme retningslinjene.

Positive og negative kriterier for etiske investeringer

Vi skiller mellom positive og negative kriterier for etiske investeringer.

Positive kriterier går ut på at vi velger de beste bedriftene innenfor en bransje (i henhold til kriterier som fanger opp både miljøfaktorer og sosiale forhold).

Negative kriterier vil si at vi utelukker helt selskaper/bransjer man ikke vil investere i (ofte våpen, tobakk, alkohol).

Det er skepsis blant økonomer mot å utelukke hele bransjer og på den måten innskrenke investeringsmulighetene. Den kritikken er lett å imøtekomme, ut fra hensyn til tilstrekkelig risikospredning er det ikke nødvendig å investere i mer enn 20-30 forskjellige selskaper.

I etiske fonds barndom hadde negative kriterier stor symbolverdi. Nå satser aksjefondene mer på positive kriterier, på bedriftene som har "best praksis". Dermed får bedriftene et insitament til å forbedre seg, så de kan komme med blant de utvalgte.

Lulie Aslaksen er samfunnsøkonom fra Universitetet i Oslo og er ansatt i forskningsavdelingen Statistisk Sentralbyrå. Hun har bakgrunn innenfor miljø og ressursøkonomi og har også arbeidet med verdsetting av husarbeid.

Lulie Aslaksen har en generelt opptatt av alternativ økonomi og har vært spesielt interessert i etiske retningslinjer for oljefondet. Hun ønsker å bygge bro mellom de alternative tankene og den tradisjonelle økonomien, og benytter seg blant annet av begreper fra feministisk økonomi.

Den feministiske økonomien dreier seg om å utvide bildet av økonomien fra å være endimensjonalt fokusert på egeninteresse til et mer helhetlig perspektiv med flere dimensjoner. Da får også de feminine verdiene som omsorg og generøsitet plass som motivasjonsfaktorer.

- Når vi skal se på menneskerettigheter og sosiale forhold er det viktig å legge positive kriterier til grunn, for eksempel ved å prioritere bedrifter som etablerer seg i fattige land og viser sosialt ansvar ved å bygge skoler for ansattes barn, sier Lulie Aslaksen.

Et eksempel fra Norge på bruk av en kombinasjon av positive og negative kriterier er at Storebrand har nå innført etiske retningslinjer for hele porteføljen innenfor livsforsikring:

De investerer ikke i selskaper som produserer landminer, eller som ikke etter beste evne forsøker å unngå at deres varer inngår i produksjon av landminer. De har også i samarbeid med Amnesty laget kriterier for om menneskerettighetene er ivaretatt. De ønsker å unngå "verstingene" når det gjelder barnarbeid, slavearbeid og lokalbefolkningens rettigheter og investerer bare i de 30% beste firmaer i hver bransje.

Etiske retningslinjer for oljefondet

Oljefondet kan gjennom sitt engasjement i internasjonale finansmarkeder risikere å understøtte virksomhet som støter mot våre begreper om hva som er anstendig og rettferdig. Norwatch har gjort et stort arbeid for å kartlegge firmaene som oljefondet har investert i. Et aktuelt eksempel er at Thailand nå står på venteliste til oljefondet, et land der 14% av BNP kommer fra sexindustri.

Spørsmålet om etiske retningslinjer for oljefondet kom for alvor på dagsordenen under forrige Bondevikregjering, men økonomene har vært tilbakeholdne med å gå inn for etiske retningslinjer, både fordi slike kriterier kan gi lavere avkastning av oljefondet, og fordi det er vanskelig å etablere gode kriterier. Men oljefondet er nå kommet et lite stykke på vei, ved forrige årsskifte var det vedtatt at 1 mrd skal forvaltes etter miljøretningslinjer.

Et skritt på veien

Mange land i den tredje verden har ikke de beskyttende lover som vi har. Mens vi venter på et overnasjonalt lovverk, kan etiske retningslinjer være et skritt på veien for å forhindre rovdrift på natur og mennesker i fattige land. Lulie Aslaksen fremhever at etiske retningslinjer for oljefondet vil ha stor symbolverdi, det er viktig at det offentlige går i bresjen og viser at det er mulig å ta i bruk etiske kriterier. Hun synes også at Cultura Sparebank fortjener ros for å gå foran med et godt eksempel på hvordan etiske retningslinjer kan gjennomføres i praksis.

Inspirasjon fra feministisk økonomi

Inspirert av den feministiske økonomien spør Lulie Aslaksen seg hvordan vår tenkemåte vil forandres hvis vi lager en syntese mellom de maskuline og de feminine verdier?

Lulie Aslaksen forteller at "kvinnelige" verdier er uteglemt i økonomifaget. Den feministiske økonomien dreier seg om å utvide bildet av økonomien fra å være endimensjonalt fokusert på egeninteresse til et mer helhetlig perspektiv med flere dimensjoner. Da får også de feminine verdiene som omsorg og generøsitet plass som motivasjonsfaktorer. Hun understreker at maskulin og feminin her ikke refererer seg til mann og kvinne, men at vi kan tenke oss at et hvert menneske har både maskuline og feminine egenskaper i en unik blanding. Lulie Aslaksen har lett i de tradisjonelle økonomibøkene etter begrepet grådighet, men det finnes ikke. Det er over hodet ikke snakk om at det kan være noe "galt" i å ville ha mest mulig for seg selv. Samtidig finner hun at begrepet anstendighet er vanskelig å finne plass til i teoriene.

Fortsættes ►

Barratt Dues store Julekonsert

Oslo Domkirke
21. desember kl. 19.30

Her får publikum møte noen av landets fremste talenter og morgendagens musikere alene og i samspill. Som gjesteartister får man bl.a. oppleve:

- Wenche Foss og Toralv Maurstad med 70 strykere i scenen "Åses død" fra Peer Gynt
- Truls Mørk i Adagio-satsen fra Haydns berømte cellokonsert i C-dur og i samspill med et av Nores fremste fiolintalenter 15-årige Vilde Frang Bjærke
- Soon-Mi Chung og Henning Kraggerud i noe så sjeldent som en virtuos bratsj-duo.

For øvrig medvirker:

Barneorkesteret, Juniororkesteret, De Unges Kammerorkester, Barratt Dues Kammerorkester, Sangensemblen, Blåseensemblen m.fl.

Cultura Sparebank har deltatt i finansieringen av Barratt Dues kammersal

Barratt Due Musikalsk kraftkilde – med kvalitet i hver tone

av Jannike Østervold

I en gammel rød trevilla sentralt i Oslo finner vi Barratt Due, en frittstående musikk-institusjon, som er enestående i sin visjon om å tilby musikkutdanning fra barnehagen og frem til konsertpodiet. Det levende og aktive musikkmiljøet er til stor glede for Oslos befolkning, med en imponerende konsertvirksomhet. I Lyder Sagens gate 2 er det musikk nesten døgnet rundt, og aktivitetsnivået er det ingen ting å si på. Årlig arrangeres det rundt 90 konserter, som blant annet omfatter skolekonserter, kammerkonserter, kirkekonserter, operaforestillinger, symfoniorkesterets konserter i universitetes aula og julekonsert i Oslo

Domkirke. De fleste av konsertene foregår i dag i instituttets egen konsertsal, "kammersalen" som ble bygget i 1997 i tilknytning til den æverdige gamle trevillaen.

Instituttet gir undervisning til ca. 430 barn og unge, i tillegg kommer 72 høy skolestudenter, som får en 4-årig musiker og lærerutdanning.

Barratt Due har tilbud til alle aldersgrupper og er i dag alene om å tilby lærerutdanning rettet mot musikkbarnehager.

Fakta:

Barratt Due Musikkinstitut ble stiftet i 1927 av pianisten Mary Barratt Due og fiolinisten Henrik Due. Deres barnebarn, Stephan Barratt Due, er i dag kunstnerisk leder for instituttet.

Instituttet er organisert som en privat stiftelse og underviser etter stifternes motto "fra musikkbarnehage til konsertpodiet". Musikk kjenner ikke aldersgrenser, bare grader av kvalitet. Derfor undervises ulike aldersgrupper under samme tak.

Jannike Østervold Oslo.

F. 1956. Utdannet sosialøkonom fra Universitetet i Oslo og bankøkonom. Hun er også musikkutdannet. Ansatt i Cultura Sparebank siden 1998

Glade unge strykere i Barratt Dues barneorkester, som er siste tilvekst blant instituttets fem orkestre.

► Fortsatt

egeninteresse	generøsitet
grådighet	selvutsettelse

I figuren over representerer venstre side de maskuline egenskapene og den tradisjonelle økonomiske tankegangen. I en slik økonomi er det egeninteressen som er drivkraften, enhver gjør det som er best for seg selv. Nå er det ikke noe galt i seg selv med egeninteressen, dersom en ikke klarer å ta vare på seg selv, kan en heller ikke gjøre noe for andre, men når egeninteressen går over i sitt negative motstykke, grådighet, går det galt. Høyre side av figuren viser hvordan vi kan utvide tankegangen ved å trekke inn de feminine egenskaper. Det positive aspektet er generøsitet, men det kan drives så langt at det går over i sitt negative motstykke selvutsettelse. Målet er å finne en syntese mellom de to sidenes positive aspekter, der vi har en balanse mellom egeninteresse og generøsitet.

- Aksjemarkedet er et godt eksempel på hvordan vi ofte ser at grådigheten og de kortsiktige interessene overtar. Etikk handler om å flytte seg fra å være styrt av grådighet og opp til syntesen egeninteresse / generøsitet.

Økoturisme i de nordiske land

Av Gerd Jansson

ECEAT er en non-profit organisasjon som ønsker å stimulere bærekraftig utvikling på landsbygda ved å markedsføre aktiv ferie på økologiske og miljøvennlige gårder.

Cecilia Verheij koordinerer ECEAT Scandinavia. (European Centre for Ecological and Agricultural Tourism.) Hennes oppgave er å bygge et nettverk av bærekraftige overnattings- og feriesteder på små økologiske gårder rundt i de skandinaviske landene. Cecilia flyttet med sin partner og to små barn fra Amsterdam til Hällefors i sentrale Sverige, hvor hun etablerte et lite ECEAT kontor, perfekt beliggende i landlige omgivelser midt mellom Stockholm og Oslo.

"Det jeg liker best ved arbeidet mitt er at jeg kommer i kontakt med småbrukere og bønder som, ofte mot alle odds, forsøker å finne nye leveveier på sine gårder. De er villige til å gjøre en stor innsats for å fortsette å leve på og av sin gård, og deres kreativitet i å finne løsninger er det som inspirerer meg aller mest."

ECEAT ble etablert i 1993 som en ikke-kommersiell organisasjon for å fremme bærekraftig bygdeturisme. Dette gjør de gjennom å støtte opp under miljøvennlige bønder. Turistvert-virksomheten på gården sørger for en ofte svært tiltrengt tilleggsinntekt og stimulerer bondene til aktivt å engasjere seg i vern av miljø og landskap. I enkelte tilfeller virker turistvirksomheten

som en motivasjon til å legge om til økologisk drift, og i andre tilfeller er det turistene som gjør at bondene ikke gir opp sine økologiske avlinger. ECEAT arbeider i dag i 23 europeiske land. For hvert av de deltagende land, blir det produsert en "Green Holiday Guide" og i denne er de deltagende gårdene beskrevet. Salget av disse guidene er en hovedinntektskilde for ECEAT.

Skandinavia

I 1998 startet ECEAT sin aktivitet i Skandinavia ved å gjennomføre en spørreundersøkelse ved interesserte økologiske gårder og støtteorganisasjoner i Norge. ECEAT har også knyttet relasjoner til organisasjoner som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Oikos (tidligere Nøll) og Debio. ECEATs virksomhet førte til 33 overnattingssteder listet i den første "Scandinavian Green Holiday Guide", publisert i 1999. I den neste versjonen, 2000-katalogen, var også Sverige og Danmark med. Den inneholder til sammen 101 overnattingssteder. For Norge ble det i tillegg publisert en liste over gårder som har åpne besøkshager og som selger økologiske produkter. Denne ekstra-listen kom i stand gjennom et sam-

arbeid med Norsk Gårdsmat.

I desember 2000 lanserte ECEAT en norsk webside, www.ECEATnorway.com. Her blir norske lesere orientert om øko-feriemuligheter i Norge, med bilder og beskrivelser av de deltakende gårdene. Førrige vår ble den første Europeiske grønne ferieguide trykket (på nederlandsk), og den 700 siders tykke guiden ble solgt i nærmere 8000 eksemplarer. Erfaringene fra Norge var nyttig lærdom ved utviklingen av et tilsvarende initiativ i Sverige. Den svenske websiden kan besøkes på www.ECEAT.nu. Både i Finland og i Danmark er det aktivitet på gang, den finske regjeringen har bevilget midler til å promotere øko-agroturisme i Finland, og i Danmark ble organisasjonen Økologisk Landboturisme nylig etablert.

Kvalitetssystem

Turister stiller større og større krav til fasilitetene. ECEAT ønsker å imøtekomme turistenes forventninger og garanterer et visst kvalitetsnivå. For å stimulere ferievertene til å opprettholde det høye kvalitetskravet, har ECEAT utviklet et system som belønner turistvertene for deres anstrengelser med kvalitetssikringen. Gjesten har en sentral rolle i kvalitetsbedømmingen. Ved hjelp av dette systemet får ECEAT en pekepinn på om verten driver sin utleie på en bærekraftig måte.

ET CULTURA PROSJEKT

Handnesgården

Blant ECEATs norske feriesteder finner vi Handnesgården i Nordland.

Gården og omgivelsene

Dette økologiske småbruket er et melkebruk, som ligger på den lille øya Handnes. På gården aler de opp den gamle ferasen vestlandsk fjordfe. Kleo og Sigbjørn har også 20 sauer, noen kyllinger, gjess og 6 hester. I nær fremtid har de tenkt å utføre alt gårdsarbeidet bare med hest. De driver en økologisk besøkshage. Interesserte kan få en omvisning i hagen etter nærmere avtale.

På gården kan du få kjøpt smakfulle mandelpoteter og forskjellige urter og grønn saker. Gården er veldig gammel, med røtter helt tilbake til steinalderen. Den ligger ved sjøen og har en fantastisk utsikt over fjorden og kystlinjen.

På gården kan du leie et hus (4 personer) med kjøkken, vedovn, toalett og et soverom. Økologisk middag, også vegetarmat, kan serveres etter avtale, men gjestene kan også lage sin egen mat. En kan også leie teltplass og bruke toalett og dusj i gjestehuset.

På Handnesgården gjøres gårdsarbeidet med hest som i gamle dager.

Vertene organiserer kurs i økologisk jordbruk og foredling av økologiske råvarer. Et besøk til gravplassene i området er også verdt å ta med. Besøkende er velkomne til å hjelpe til på gården, etter nærmere avtale.

Vi spør gårdbruker Kleo Delaveris om hun har fått noen respons på tilbudet: "Ja, det har vi. Vi har vært med en god stund i ECEAT katalogen, men gården ligger litt avsides, så det blir ikke så stor pågang. Noen gjester blir det jo likevel hvert år. Det kommer flest enkeltpersoner, som blir alt fra en dag eller to og opp til en uke. Noen av dem vil veldig gjerne være med i gårdsarbeidet, mens andre bare vil ha en avslappende ferie".

Cecilia Verheij forteller entusiastisk om alle menneskene hun arbeider med: "Jeg møter bønder som har åpnet sine gårder for skoleklasser som jevnlig kommer på besøk slik at bybarna kan lære om hvor maten vår kommer fra. Barna får innsikt i hvilken lang prosess det er å få maten fra jord til bord. Jeg har møtt bønder som forsøker å være så selvforsynte som mulig; gjøre mest mulig arbeid for hånd, melker sine kuer og geiter for hånd og pløyer med hjelp av hest osv. På den måten lever de i tråd med sine egne idealer. Og det er bønder som deler sine kunnskaper i for eksempel urtedyrking ved å arrangere kurs, åpne gårdsrestaurant eller selge produkter fra gårdsbutikk. ECEAT ønsker å oppmuntre slike aktiviteter mest mulig. Den direkte kontakten mellom produsenten og kundene gir bonden mulighet til å fortelle om de kvalitative aspektene ved måten han eller hun har valgt å produsere."

Oversatt fra engelsk av Christine Bakke

Gerd Jansson Hällefors, Sverige.

F. 1965. Studerte sosiologi i Stockholm. Arbeider nå som lærer i videregående skole og som frivillig på ECEAT-Scandinavia.

Ceciel Verheij Hällefors, Sverige.

F. 1960. Studerte sosialantropologi i Amsterdam. Koordinator for ECEAT-Scandinavia.

LES MERE:

www.ECEATnorway.com

www.ECEAT.nu

Humor

Kun for kvinner

Tre menn var på skogstur og kom plutselig til en stor, skummende elv. De måtte komme seg over på den andre siden, men hadde ingen ide om hvordan de skulle klare dette.

Den første mannen ber til Gud; "Kjære Gud, gi meg styrke til å krysse denne elven" Pang! Gud ga ham store armer og sterke bein slik at han kunne svømme over elven på 2 timer, etter å nesten druknet flere ganger.

Når han så dette, ba mann nr. 2 til Gud; "Kjære Gud, gi meg styrke og verktøy til å krysse denne elven" Pang! Gud ga ham en robåt og han klart å ro over elven på en time, selv om båten nesten veltet et par ganger.

Den tredje mannen hadde nå sett hvordan det hadde gått med de 2 andre, så han sendte også en bønn til Gud; "Kjære Gud, gi meg styrke og verktøy og intelligens til å krysse denne elven" Og pang! Gud skapte mannen om til en kvinne. Hun så på kartet, gikk oppover elven et par hundre meter og gikk så over broen!

Investeer i Merkur

En fornuftig handling i en urolig verden

Af Lars Pehrson

Vi lever i en urolig tid, hvor billedet ustandselig skifter, og det afspejler sig i den måde, vi ser økonomien på.

Der er perioder, hvor fremgangen synes at være uendelig, hvor aktiekurserne går op og op, og de der ikke satser deres sparepenge på børsen, anses for at være sinker. Så med eet afløses euforien af bratte fald, hvor kurserne rasler ned, og sinkerne fremstår nu som de snusfornuftige.

Uanset om børsen går den ene eller den anden vej, er det imidlertid afkastet – først og fremmest målt på kursudsving – der fokuseres på. Det er ikke den enkelte virksomhed, der investeres i, men værdipapirmarkedet som sådan – drømmen er at købe, mens kurserne er i bund og sælge når de er i top. Tidsintervallet er op til temperamentet – det kan være år, måneder eller timer, og i princippet kan den samme "investor" købe og sælge aktier i den samme virksomhed flere gange, alt efter hvad vej det går.

Lige nu er mange blevet forskrækkede, og er gået tilbage til at have pengene på bankbogen.

Men findes der ikke en mellemvej, hvor man kan investere i en bæredygtig virksomhed med et rimeligt og stabilt afkast, der ikke påvirkes af spekulative bobler?

Vi mener faktisk, at Merkurs B-andele er et godt bud på en sådan investering.

Hvad er B-andele?

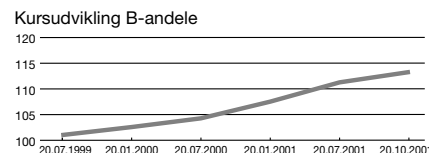
B-andelene blev introduceret i 1999 som et supplement til de fortsat bestående og afkastfri A-andele. B-andelene kursreguleres i forhold til Merkurs resultater – har Merkur f.eks. haft et overskud, der forrenter egenkapitalen med 6%, stiger B-andelene tilsvarende 6% i værdi. Værdistigningen udbetales ikke, men kan realiseres ved salg af andelene.

Der fastsættes en ny kurs hvert kvartal.

Merkur varetager et velfungerende internt marked for andele, hvor de kan omsættes til den fastsatte kurs, typisk indenfor få dage eller uger, afhængig af beløbets størrelse.

Hvordan er det gået med B-andelene?

Kursudviklingen på B-andelene vises på denne graf:

Målt på perioden januar 2000 til januar 2001 er værdien steget med 4,8%, og målt på perioden oktober 2000 til oktober 2001 er værdien steget med 7,1%. Faktisk pæne tal, der gør B-andelene til et fornuftigt alternativ til andre langsigtede opsparingsformer på konto eller i obligationer.

Andele i pensionsopsparing

Den mest langsigtede opsparing er pensionsopsparingen og her er B-andelene også velegnede. Det er muligt at placere op til 20% af sin kapital, rate- eller selvpensionering i B-andele, dog kan man altid placere op til 36.500 kr. Dvs. har man 50.000 kr. indestående, kan man placere op til 36.500 kr., har man 500.000 kr. indestående kan man placere op til 100.000 kr.

Der kan købes B-andele til pensionskonto, uanset om de er placeret i Merkur eller i et andet pengeinstitut.

Nyt prospekt

Merkur har opdateret sit andelsprospekt, som indeholder alle oplysninger om andelene, skatteregler og meget andet. Du kan rekvirere prospektet ved at henvende dig til én af

Merkurs afdelinger, eller du kan se det og downloade det fra www.merkurbank.dk.

Lars Pehrson Gistrup. F.1958. Direktør i Merkur. Bestyrelsesmedlem i INAISE, en international sammenslutning af banker og finansielle institutioner, der arbejder ud fra såvel økonomiske, som miljømæssige, sociale og etiske kriterier.

LES MERE

www.merkurbank.dk

Latteren gør mig glad

Af Hanne Gottlieb

Ja, jeg ler mig glad! Når jeg er glad, holder jeg mere af mig selv. Så når jeg er glad, har jeg overskud til at vise, at jeg elsker dem jeg er sammen med, jeg er mere tålmodig, jeg har mere fantasi til at løse problemer på en sjov måde, jeg kan se med milde øjne på mig selv og andre.

Hanne Gottlieb havde en latter-session med bestyrelse og medarbejdere på Merkurs interne efterårskursus i lokalerne på Vesterbrogade.

Min inderste kerne ønsker tilstande som fred, kærlighed og glæde. For at opleve dem, må jeg føle tillid, accept og ligeværd. Det er følelser jeg kommer i kontakt med, når jeg ler.

Latter er fyldt med tilgivelse, og kan gives både til dig selv og andre. Når vi ler, giver vi slip og åbner os for forandring. Mit liv er blevet virkeligt lyst og let, jeg ler mere og beklager mig mindre.

Sådan startede det:

Egentlig var det min mand der sagde, at han godt kunne tænke sig lidt mere lethed i vores liv.

Hvordan får man lethed ind i det liv, som jeg følte var en sej modvind og fyldt med sure pligter og en indre kamp for at være "God nok". God nok mor- god nok kæreste - god nok husmor- god nok terapeut. Og en masse andre sider af mig, der alle sammen ville være "god nok".

Det var mine tanker om mig selv, der bestemte om jeg følte mig god nok eller ikke god nok.

Efter en lang og trist vinter så jeg et billede i avisen af 12.000 indere, der lo på latterens verdensdag.

Det satte noget fantastisk i gang i mig. Jeg begyndte at studere latterens positive og helbredsgavnige virkning. Det kom der en hel del ud af. Der er nemlig lavet mange

videnskabelige undersøgelser af latter de seneste 25 år, og de viser alle sammen at latter er kroppens egen medicin.

Latteryoga

Latteryoga er en metode, der er udviklet af en Indisk læge, der hedder Madan Kataria. Han har sammensat et program af latter-øvelser, åndedrætsøvelser og afspændingsøvelser.

Øvelserne aktiverer lattermusklerne og får os til at føle os forfriskede, afspændte og samtidig i godt humør. Latteryoga er også den nemmeste form for meditation, der findes. Alle negative tanker forsvinder, når vi ler hjerteligt. Hjernen er lige glad om vi ler simuleret eller ægte. Det er et spørgsmål om at give efter for glæden, der helt naturligt maser sig på, når vi ler frit. Latteryoga kan sagtens laves alene, men det er betydeligt nemmere at le, når man er i selskab med andre, for latter smitter.

Jeg afprøvede metoden på mig selv og blev overvældet over at høre min egen latter runge tilbage til mig fra væggene i mit soveværelse. Jeg fandt det mere stimulerende at le i bilen, hvor jeg ofte havde leet ad noget sjovt i radioen. Her oplevede jeg, at jeg smittede mig selv med latter, og lo fordi det var sjovt at høre mig selv grine. Det var meget underligt.

Det var virkelig sjovt, for når man starter med at le uden årsag, så begynder hjernen at lede efter en årsag og sindet åbner sig på vid gab. Man er 100% nærværende i nuet i en opløftet tilstand af positiv forventning, og når lattermusklerne er varme, er det helt lige meget, hvad der sker. Selv en flue der flyver forbi eller en solstråle der bryder igennem en sky bliver nu årsag til latteren.

Vi kan ændre alt negativt ved at le, samtidig med at vi genoplever det i vores fantasi. Vi kan grine, mens vi fortæller om vores traumatiske oplevelser og ændre vores oplevelse af dem.

Vi kan tænke på et menneske, vi har det svært med, samtidig med at vi forestiller os, at vi ler hjerteligt sammen. Det giver os en anden adfærd, når vi møder den person igen og der er ændret på vores oplevelse af den anden person.

Hjernen husker den sidste gang, vi var sammen, og erindringer om den tilhørende følelse dukker op. Men hjernen er ligeglad, om det er ægte oplevet, eller oplevet i vores fantasi. Det er den følelse, der hører til sidst, vi var sammen, der dukker frem.

Jeg har grinet med tusindvis af mennesker, på virksomheder, offentlige kontorer, i klubber og til private fester. Jeg oplever alle steder at den umiddelbare barneglæde bor i os alle sammen, og bare venter på et signal til at komme frem.

Jeg tror på at latteryoga skaber fred mellem mennesker. Den fred kan blive til verdens fred og den starter inde i os selv med accept, kærlighed og latter.

Latterinstituttet

Jeg har et institut, hvor jeg samler og viderebringer viden om latter. Om latterens fysiske, psykiske og sociale virkninger.

Jeg uddanner latterinteresserede til at undervise i latteryoga, og jeg har et latterbureau, som henviser job til de latterinstruktører, der er uddannet af Madan Kataria og latterinstituttet. Vi tager ud og holder foredrag, workshops, og kurser for alle interesserede. Latterinstituttet blev til på baggrund af min egen søgen efter viden om latter, og mennesker, der beskæftiger sig med latter som terapi.

Jeg har mødt så mange inspirerende mennesker, der arbejder med at skabe en sjovere tilværelse for sig selv og andre. Mennesker der alle sammen leder efter ressourcerne i stedet for begrænsningerne.

Heldigvis blev Nordisk selskab for medicinsk humor stiftet, og jeg fik mulighed for at deltage i en kongres i Norge. Det var meget positivt at opleve, at der er læger i hele norden, der mener at latter og humor er vigtig i forholdet mellem patient og behandler.

Fortsætter ►

Fra det stille smil

- teater der åbner, frigør og sætter skub i os

Teater Katapult henvender sig til et publikum, der vil opleve dramatik med den gode og meningsfulde fortælling som grundsubstans. I indhold og i form forsøger vi at udfordre og udvikle både os selv og publikum. Humoren er her en vigtig faktor, idet den åbner og forløser. Det højeste vi kan opnå er altså, at det lykkes at frigøre folks ressourcer og sætte skub i deres egen bevidsthed og selvopfattelse via dramatikken.

af Torben Dahl

Ud over Katapults egenproducerede teaterforestillinger, som spiller forskellige steder i Århus – senest i planetariet på Steno Museet - "netværker" vi med andre teatre,

Alle sanser stimuleres i forestillingen "Suset i blomstertoppen" – teater for multihandicappede og børn helt ned til 1/2 år.

personer og virksomheder med et holistisk menneskesyn og hvor samarbejdet skaber synergi. På denne måde er vi med til at formidle humor og nærvær i mange sammenhænge ved altså at bruge teatret i utraditionelle forbindelser. Jeg skal her komme med to eksempler.

I det snart 3-årige samarbejde med børneteateret Overgaard's Teater, hvor Katapult indgår som en

At få det hele menneske frem på arbejdspladsen via humor, oplysning, kreativitet og nærvær.

slags administrativ producent, har skuespilleren Merete Overgaard spillet for mere end 15.000 børn med sine tre solo-forestillinger.

En af forestillingerne, "Suset i blomstertoppen", er for de helt små børn under 3 år samt for multihandicappede børn og voksne. Responsen på denne forestilling har været meget positiv fra overraskede dagplejere, pædagoger og forældre, der har fået øjnene op for, at man godt kan fange denne målgruppe med teater.

Vha. livsglæde, sanseindtryk, sang og latter bliver børnene suget ind i et poetisk og sanseligt univers, hvor de følger mariehønen Marie's færd på jagt efter det gode vejr. "Suset i blomstertoppen" giver børnene det stille smil på læben. De stimuleres, deres små øjne kigger uden hæmninger, og de åbner sig for den vildt fremmede dame.

For Merete Overgaard er det vigtigt at fortælle børnene, at uanset hvordan de er, så er de dejlige: "Du har stor værdi. Verden er til for dig. Og du har al mulig ret til at være i den".

Et andet og helt nyt netværkssamarbejde som Katapult har iværksat drejer sig om virksomheders udvikling indenfor "human ressource". Her er teatrets opgave at tilføre erhvervskurser indenfor personlig udvikling en ekstra dimension via nogle dramatiske og humoristiske forløb undervejs i kurset. Formålet er at få det hele menneske frem på arbejdspladsen via humor, oplysning og nærvær.

Torben Dahl F. 1964, har bachelorgrad i økonomi fra Århus Universitet. Leder af Teater Katapult siden stiftelsen i 1995.

LÆS MERE
www.katapult.dk

► Fortsat

Hvem kan dyrke latteryoga

Latteryoga kan udføres af alle. Unge, gamle syge og raske. Det kræver ikke noget særligt udstyr og heller ikke nogen gymnastiksal. Selv lamme kan le og få motioneret alle de indre organer. Jeg har leet med forældre, børn og personale på afdelingen for kræftramte børn på Rigshospitalet. Det er den varmeste oplevelse, jeg har haft endnu.

Det er utroligt vigtigt, at vi kan le, især når vi er syge, for latteren giver os lyst til at leve.

Det er de pårørendes opgave at holde humøret oppe hos patienten, mens kroppen helbreder sig selv med den støtte som en læge kan give.

Jeg ser det som en oplagt motionsform for ældre på hospitaler og plejehjem, i fysioterapien og i genoptræningscentre. Selv unge mennesker kan have brug for at genoptræne lattermusklerne. Vi lever en alt for stresset og krævende hverdag. Der er slet ikke lagt pauser ind til morskab og latter. Start en latterklub på jobbet. Når

du har leet med dine nærmeste, er det næsten umuligt at have "en dårlig dag".

Glæde er noget, vi vælger.

Hanne Gottlieb Værløse
Telefon 40256713.

LÆS MERE
www.latterinstitutet.dk
Hanne@latterinstitutet.dk

Alternative Jule

av Jannike Østervold

Gaven full av utviklingsmuligheter

Rettferdig handlet kaffe, lekre oppskrifter og afrikansk kunst. Kjøp en julegave som gir hjelp til selvhjelp for produsenter i verdens fattige land.

Prosjektet "future&hope" er kommet istand fordi et enkeltmenneske ønsket å gjøre noe for mennesker andre steder i verden. Ikke bare å gi dem noen penger, men gi dem hjelp til utvikling og til å kunne leve av eget arbeid. Initiativtakeren Margaretha Gøransson arbeider til daglig med nettportalen GLOBAL, som er en veiviser til organisasjoner og andre som arbeider med Nord/Sør spørsmål.

Vi trenger flere rettferdige varer

- Vi har for lite handlingsalternativer! Vi får rikelig med informasjon om fattigdom og nød, og mange gir penger til nødhjelp. Men det er også nødvendig å nå mennesker i deres daglige liv, ved å tilby dem produkter som representerer utvikling, og som folk vil ha. Mye varehandel i dag er moderne slaveri, men siden det foregår i et annet land, slipper vi å se det. Mange er bare opptatt av å få billigst mulig varer og tenker ikke på at de som har laget dem kanskje jobber 16 timer om dagen og såvidt tjener nok til å kjøpe mat. Jeg tror det er vilje i befolkningen til å betale for

rettferdige varer, hvis de får sjansen til å velge. Dessuten behøver det ofte ikke å koste så mye mer, hvis vi kan kutte ut fordyrende mellomledd, sier Margaretha.

Derfor har "future&hope" med mye frivillig innsats fra bl.a. designere og fotografer laget en attraktiv julegave, som du kan kjøpe med god samvittighet. I en delikat gaveeske omgitt av kaffefarget silkebånd får du en pose rettferdig handlet kaffe, en lekker oppskriftsbok med hva du kan bruke kaffen til og et fargerikt bokmerke med kunst fra Kamerun. Prisen, kr 149,- + porto er det ingen ting å si på.

Alle deler bidrar til utvikling

Og hver komponent er valgt med tanke på at den skal bidra til utvikling: Max Havelaar merket på kaffeposen garanterer at kaffebøndene får lønn som de kan leve av. Boken og esken er trykket i Latvia og er med på å sikre arbeidsplasser der. Motivet på bokmerket er kjøpt fra et kunstprosjekt i Kamerun, som derved har fått penger til å sikre den videre driften.

Meningen er at overskuddet fra salget av bokpakken skal føres videre, slik at det neste år kan skapes nye produkter. Margaretha understreker at de ønsker å videreføre samarbeidet med leverandørene som er knyttet til prosjektet, slik at de kan sikres en fast inntektsstrøm.

 Gavepakken fra future&hope kan bestilles på: www.f-h.as.

 Oppret en støttekonto til et barn eller barnebarn. Kontakt: Cultura/Merkur.

 Giv et abonnement på Pengevirke (værdi kr. 120,-) Kontakt: Cultura/Merkur.

gave - Ideer

Også i Danmark

– findes fair trade butikker*. Varene kommer fra 3.verdenslande. Personalet i butikkerne arbejder på frivillig basis. Handel med varer til fair pris ses som et middel mod fattigdom, afhængighed og underudvikling hos producenterne.

Hos Butik Papaya i Aalborg er der mange alternative varer og ikke mindst økologiske og bæredygtige julegaveideer.

Til personen, som har alt, kan man få de frivillige butikspassere til at lave en Gavepakke med netop de økologiske fødevarer, man ønsker pakken sammensat af – den her viste koster kr. 110.

Butik Papaya, der ligger i Niels Ebbesensgade handler fortrinsvis med bæredygtige fødevarer, herunder kvalitetstøj, gaveartikler, legetøj, musikinstrumenter, kurvevarer, fødevarer m.m.

Til de mindste kan man købe en trægiraf (puslespil) fra Sri Lanka for kr. 100,-.

Gi av din tid – en miljøvennlig julegave

Ting har vi i overflod – tid og opplevelser får vi sjelden nok av, står det på Miljøheimevernets nye gavekort.

Miljøheimevernet

har laget et gavekort, der du kan gi av deg selv og din tid. En miljøvennlig julegave, som krever minimalt av råvarer og energi. Og her er mange gode ideer: Barnevakt, vindusvask, opplevelsestur, reparasjon av klær, snømåking, massasje, rengjøring, kakebaking, bilvask, teaterbesøk, fotballkamp, småreparasjoner i huset, en pengegave til en organisasjon/forening som mottakeren ønsker å støtte eller annet som du måtte komme på.

Kortet er laget i samarbeid med forandringsprosjektet som har fått det mystiske

navnet "07-06-05". Også kalt "Tid for forandring".

Tanken er å bruke dagene fram til 7. juni 2005 til å forberede en forandring.

Ta kontroll over tida vår. Mase mindre, oppleve mer. Koste på seg litt langsomt tid. Forbruke mindre og leve mer.

Med andre ord: Skape en forandring som kloden har godt av og som vi som mennesker ønsker.

Kortet kan bestilles fra Miljøheimevernet, telefon +4722044670, e-post post@miljohv.no (men det aller mest miljøvennlige er kanskje at du lager et tilsvarende kort selv?) Bor du i Oslo, kan du hente kortet på Grønt Inspirasjonssenter i Kirkeristen, og du kan ta samtidig ta en titt på juleutstillingen, som har fokus på å gi bort tid og opplevelser.

*Butikker i Danmark

– der forhandler fair trade varer:

Odense: Butik Salam,

Vintapperstræde 11, tlf. 66 14 13 80

København: Butik Salam,

Skindergade 24, tlf. 33 91 90 90

Vejle: Butik Salam,

Grønnegade 38, tlf. 75 72 50 62

Århus: Bazaren,

Guldsmedegade 8A, tlf. 86 18 51 11

Aalborg: Butik Papaya,

Niels Ebbesensgade 4, tlf. 98 11 30 44

Roskilde: Butik Karibu,

Ringstedgade 13, tlf. 46 37 15 09

En gave der giver mening!

Glad familie og venner med en gave, der giver mening. Giv dem mulighed for at læse Kortet Internationalt Magazin af hænde – og få selv en symbolisk gave som bok for hjælp!

Gaveabonnement til specialpris!

1 års gaveabonnement: 99 kr. (normalpris: 199 kr. til privat)

Send kuponen ind og vi sender bladet 16 månederen med en bilag fra dig.

Få selv en gave!

Kortet tilbyder med en forbrug i størrelse 1-størrelse for hver ny abonnent, du skaffer. T-shirts med teksten "Der er stof i a-lænder" fås til både voksne og børn. Set klyds for størrelse. Hvis du ikke vil klippe i bladet, kan du indsende en fotokopi. Men skynd dig, tilbudet gælder kun indtil næsts udgang.

Gævermodtagers navn og adresse:

Navn _____

Adresse _____

Postnr. _____ St. _____

Mob. _____

Dit eget navn og adresse:

Navn _____

Adresse _____

Postnr. _____ St. _____

0001 _____

kr. 4.00

kr. 6.00

kr. 8.00

kr. 10.00

kr. 12.00

kr. 14.00

kr. 16.00

kr. 18.00

kr. 20.00

kr. 22.00

kr. 24.00

kr. 26.00

kr. 28.00

kr. 30.00

Nej tak, ingen 1-størrelse

KUN 99 kr.

Sendes til:

MSS
Medlemsskiftet Samvirke

Dronningegade 14
4444 ØST 4444
1045 København K

Advent og jul

i Camphill

Af Ole Vestergaard

Når dagene begynder at blive kortere og træerne skifter farver, kommer tiden til eftertanke. På "Alle Helgenes Dag" og "Alle Sjæles Dag" kan man en stille aftenstund mindes. Alle de afdøde, som vi ønsker at mindes, nævnes ved navn og der bliver fortalt lidt om vedkommendes liv. Det sker i mørkningen – når mørket sænker sig og nordlyset begynder at flagre på nordhimlen; traditionen siger, at det er de dodes sjæle, der danser.

Lidt senere i november kommer St. Martin ridende på sin hest eller gående som en tigger med lygte. Han giver gerne lidt af, hvad han har med i sækken før han atter forsvinder – mod syd.

Adventstiden

Så kommer adventstiden med adventskrans og adventshaven for børn. Lysene i adventskransen tændes et efter et hver adventssøndag. Med adventshaven den første søndag i advent begynder forberedelserne til julen. Adventshaven ligger dér som en grøn spiral med et stort lys i midten. Tavse, med sang og musik i baggrunden, og med stor andagt begynder børnene at gå mod lyset i midten. Derinde tænder de deres eget lille æblelys og går atter ud af spiralen. Undervejs placerer de deres lys i det grønne mos. Efter nogen tid er hele spiralen oplyst af alle børnenes lys. Til sidst går en ind og tænder et lys for alle de børn i verden, der lider.

St. Nikolaus og Ridder Ruprecht kommer også en aften i begyndelsen af december. St. Nicolaus står der med sin store bog, hvori han kan læse om alt det, hver enkelt har gjort i løbet af året. Han uddeler ris og

ros og får ofte hjælp fra Ridder Ruprecht. En både alvorlig og munter stund.

Tidlig en morgen midt i december (den 13.) før nogen endnu er stået op, kan man opleve et sælsomt syn: en gruppe mennesker vandrer af sted med tændte lys. De besøger alle husene, mens de synger og serverer Luciaboller og gløgg. At ligge i sin seng og blive vækket af St. Lucia er en oplevelse for både store og små. Senere om aftenen læses legenden, om den hellige Lucia, sådan som Selma Lagerlöf har fortalt den. Om aftenen kommer Lucia endnu en gang og synger – inden hun atter rejser tilbage til Sicilien.

Nu er julen nær og snart lyser alle 4 lys i adventskransen. Dagen før Adams og Evas dag (den 23.) tages adventskransene ned, samles i en dyng og brændes af. Og mens adventskransene brænder for sidste gang står vi rundt om og synger St. Hanssange. På den måde forbindes de to højtidler: St. Hans og Jul – hvor vi om sommeren fejrer Johannes Døberen, der beredte vejen for Kristus og om vinteren fejrer Jesus fødsel.

De 13 hellige julenætter

Adventstiden er nu forbi og julen kan begynde. Den store dag er kommet. Alle arbejder flittigt for at få alting færdigt. Og dog bliver der tid til at gå rundt til hinanden, smage på julebagen, drikke en kop kaffe, the eller kakao og ønske hinanden en god jul.

Ud på eftermiddagen samles man til et julespil, der afsluttes med at det store juletræ bliver tændt. Her kan alle gå hen og tænde en lanterne eller olielam-

pe og bringe dette lys med til julefesten derhjemme med julemiddag, efterfølgende kaffe, fortællinger, sang osv.

Til midnat samles man atter i salen til en kort gudstjeneste og måske lægger man vejen forbi stalden for at læse juleevangeliet for dyrene. I stalden er der en utrolig fredfyldt stemning på den tid.

Juledag begynder med julefrokost før pakkerne og andre herligheder deles ud. Nytårsaften fejres på behørig vis med fest og sjov. Lige før midnat læses 'Grundstensmeditationen' af Rudolf Steiner.

I Camphill fejres julen frem til den 6. januar: De

...måske lægger man vejen forbi stalden for at læse juleevangeliet for dyrene.

Alle samles i salen, hvor det store juletræ bliver tændt.

13 hellige dage og nætter. Hver dag samles man til kunstneriske øvelser, studier, samtaler osv. Helligtrekongers Dag er en stor helligdag med samling og skuespil i salen. Som afslutning kommer de hellige konger og henter juletræet.

Års- og højtidsfester er en vigtig del af den sjælelige og åndelige pleje i Camphill – såvel for børn som for voksne. Værdien ligger dels i det rytmiske, det årligt tilbagevendende, der på trods af gentagelsen aldrig er det samme. Dels ligger værdien i det, at kunne afbryde rutinen og skabe noget helt andet, en fest; sammen med de mennesker man omgås til hverdag.

For børnene er det vigtigt både selv at være med i festforberedelserne og se de voksne gøre det.

Ole Vestergaard Christoffertunet, Trondheim. F. 1954 i Dk. Arbejdet i Camphill siden 1977.

LÆS MERE

Pengevirke nr. 4-2000
www.camphill.no
www.camphill.org.uk

*I skyggen af dette efterårs
dramatiske begivenheder
ønsker redaktionen at videre-
bringe følgende julefortælling.*

av Selma Lagerlöf

**Det kunne hende så mangt
før i tiden**

Nå sitter for eksempel husfolket sammen i stuen en julekveld med fred i sinnet. Kreaturene har fått sitt fôr, badingen er overstått, et tynt lag av halm er strødd utover gulvet, de beste klærne er på, to talglys brenner på bordet, og far sitter ved bordenden og leser høyt av Guds ord.

Mens han leser om hyrderes tilbedelse og englers fredshilsen, går døren opp – ikke fullstendig – men bare så vidt at en som befinner seg utenfor, kan se inn ute selv å bli sett. Like etter trenger det seg så raskt som en vind en skapning inn i storstuen, drar omhyggelig døren igjen etter seg og setter både hasp og slå på.

Husbonden, som leser høyt, merker nok at en eller annen er kommet inn, men han avbryter ikke lesningen av den grunn. Men den gifte datteren som sitter ved siden av ham, legger forskrekket hånden på hans arm: "Far!" hvisker hun. "Se, far!"

Det ligger så stor forferdelse og engstelse i stemmen at den lesende stanser, stryker av seg brillene og ser bort mot døren.

Det er en temmelig stor stue som skikken er nord i landet hvor det er overflod av godt trevirke, og den er grå både utvendig og innvendig. Det er ikke nett-opp fattigfolk som bor her, men allikevel er alt grått av alder og røk, både vegger, tak og gulv. Det er bare veggklokken og det høye skapet som er malt med blå og brune farger.

Da far retter øynene mot døren, kan han til en begynnelse ikke riktig skjelve den som er kommet inn. Han syns bare å se de grå bord og bjelker.

Han vender seg igjen til den gifte datteren. Spenningen i hennes ansikt varer ved, og hennes øyne stirrer vedholdende mot døren som før.

"Se, henne ved dørstolpen!" hvisker hun som en rettledning for faren, og nå ser han at ved dørstolpen står det noe grått og inntørket, noe som likner stubben av et stormknekke tre.

Det blir ikke ganske klart for far. Denne stubben er dekket av never og skinnfyller, og under dette ser han et par føtter stikke frem. De er nokså ufullkomment dekket av et par istykkertrampede neversko, og far kan se at det er et menneskes føtter, selv om de er så utmagret at tærne syns å falle fra hverandre.

Da forstår far med en gang hvorfor han ikke har kunnet forstå hva han så. Den som står ved døren har et langt, grått hår, og hele hårmassen er kastet fremover ansiktet. En hånd som er likeså utmagret og kjøttløs som foten, løfter håret opp på den ene siden, og et øye stirrer frem fra sin hule.

'Det er et kvinmemenneske', tenker far, da han ser det lange håret. 'Hun har levd i skogen sammen med en fredløs, og det er derfor hun har klær av bare never og skinn. Men hvorfor er Magnhild så redd henne? Den som er så liten og vek kan da ikke gjøre noen skade. Kanskje Magnhild tror at det er et troll?'

Han vender seg mot den gifte datteren for å gi henne et beroligende blikk. Hun

skritt og stanser igjen. Hun ser ut som om hun ville nærme seg et brennende hus, hvor hun måtte inn for å redde sine eindedeler. Men da hun var kommet skikkelsen på to skritts avstand vender hun om. Hun går tilbake og setter seg hos sin far.

"Jeg syns at jeg kjenner henne igjen" sier hun ganske lavt som om hun snakket med seg selv. "Men det er jo umulig."

'Kjenne igjen,' tenker far. 'Hva er det hun mener? Hvem skulle vel hun kunne kjenne som ser slik ut?'

Nå først rører den fremmede på seg. Tungt sukkende sleper hun seg frem over det halmdekte gulvet. Hun går dårlig på de halvnakne føttene med de lange, tynne tærne, usikkert, som om hun gikk på fugleklør. Hun går ikke hen til noen av menneskene, men til det tikkende uret som står borte i kroken i sin høye kasse. Der stanser hun og lytter lenge -.

Den gifte datteren blir urolig på ny.

"Far," sier hun, "klokken var ikke her da Urd ble borte. Kan det være mulig at det er henne?"

Far kremter enda engang. Ja-så-, Magnhild tenkte på Urd – den eldre søsteren – som hadde vært borte i ti år. Kunne dette være Urd? Far spytter foraktelig langt bort over gulvet. Spyttler liksom

tanken ut. Urd som var så vakker, så rød og hvit, med hår som gull, så ung og fager! Nei – dette var da en utsultet kjer- ring fra en villmannsbygd.

"Slikt toskeskap!"

Svigersønnen gjør en spørrende bevegelse, og far nikker samtykkende. Det er best å bli kvitt denne tomsingen. Magnhild kan stikke til henne litt mat, og hun kan legge seg til å sove i en krok av fjøset, hvis hun da ikke vil dra videre. Det er mildvær og snebart, så det er ikke synd om henne. Man kan jo ikke ha følelsen av noen helg så lenge et halvgalt menneske reker omkring i stuen.

Men fars befaling blir ikke lydt. Magnhild går frem til sin mann.

"Kjenner da ikke du heller Urd?"

Mannen rykker til og ser skremt ut en stund. Men da ser han igjen på den fremmede og kan vanskelig holde latteren tilbake. Skulle dette være Urd? Han, om ingen andre, burde kjenne henne igjen. For ti år siden hadde han tenkt å gifte seg med henne. Men hun ble borte en ukes tid før de skulle bli vigde.

Han så igjen bort på den fremmede. Dette var jo et gammelt utlevet menneske, kroket, hvithåret, elendig og med en hud som barket lær. Han kunne ikke begripe hvordan Magnhild kunne gå omkring og

Fred på jorden

har halvveis reist seg fra benken. Øynene er som låst fast ved skapningen nede ved dørstolpen.

Far kan ikke forstå hva det går av henne. Den gifte datteren pleide ellers ikke å være redd verken bjørn eller troll.

Han ser seg omkring i stuen. Alle det som er til stede har blikket vendt mot døren. Der står sønnen. Han er bare en en gutt som nylig har fylt 15 år. Han har sikkert ikke før sett noe så rart og synes å ville breste i latter. Svigersønnen ser derimot sint ut og har reist seg. Hvem hun nå er, den som står der nede ved dørstolpen, så er han mann for å beskytte sitt hus og hjem! De to gamle tjenestepikene er redde. De kryper sammen ved gruen og holder hendene for øynene og tar inn til seg de minste barna som gråter og gjemmer seg i deres kjoler. Det kan far forstå or barn og gamle er det lett å skremme. Men Magnhild - ?

Far forstår at det er ham – far selv i stuen – som man venter på. Det er han som må bestemme hva det skal gjøres. Og nå reiser han seg tungt og kremter i uvisshet. Magnhild drar ham ned igjen på benken og hvisker:

"Hysj hysj!"

Og far, som ikke liker å handle før han vet hva det gjelder, blir sittende stille.

I stedet reiser datteren seg fra setet. Hun nærmer seg døren, stanser, går et par

Fortsattes side 26

ISADORA DUNCAN DANCE THEATRE

af Elisabeth Stage

Forberedelserne er igang til en opførelse af "Mahabharata", det ældgamle, indiske epos om kampem mellem Pandavas og Kauravas, symboliseret som kampem mellem det gode og det onde. Forestillingen opføres af børn og der vil blive afholdt forskole til audition i januar og februar i Helsingborg og København. Der bliver tale om et forløb over 20 gange, og hvis dette gennemføres godt, garanteres plads i forestillingen "Mahabharata". Audition holdes for børn i alderen 7-14 år i både Sverige og Danmark i marts, 2002.

Prøverne foregår i april og maj og forestillingen sættes op i København og Helsingborg sommeren 2002. Scenografi,

musik, kostymer bliver med autentisk materiale fra Indien.

Manuskript til forestillingen er i øjeblikket ved at blive færdigbearbejdet sammen med en indisk digter. Selve ordene bliver på sanskrit. Der vil til forestillingen medfølge et katalog, hvor teksten står på både sanskrit og engelsk, og dette kan publikum købe sammen med billetten.

Elisabeth Stage har studeret og undervist i "Performance Art" ved Københavns Universitet, i Paris og London samt indenfor Nordisk Forum for Danseforskning (NOFOD) og Nordisk Sommeruniversitet - de sidste år udelukkende undervist børn.

Interesserede kan henvende sig på:
isadoraduncandancetheatre@hotmail.com
www.isadoraduncandancetheatre.subnet.dk

Økologisk byggeuddannelse

av Ole Christian Grønhovd

Våren 2002 startes det en økologisk byggeuddannelse, med jord, halm og leire som basistema. Konseptet er en reisende skole der deltagerne sammen bestemmer pensum og hvilke læremestere som skal bruges.

Blant de som foreløpig er med, er det i tillegg til halmhusbygging, ytret ønske om et komprimert kurs i bygningsbiologi, organisk arkitektur og bygging av masseovner. Vi har mulige prosjekter hvor alle disse temaene kan inngå.

Det vil bli et reisende studium, hvor vi arbeider praktisk på "mestrenes" prosjekter, kombinert med teoretisk undervisning. Det foreligger per i dag flere aktuelle prosjekter, samt kontakter med spennende byggmestere og arkitekter i inn- og utland, som ønsker oss velkommen. Men alt er foreløpig i startgropen og vi

ønsker å samle hele gruppen før noe fastsettes, slik at vi sammen kan finne ut av forløpet. Noe tidsramme er ikke satt, men det er foreslått en avslutning til høsten, med senere påbygningsmuligheter. Studiet er rettet mot folk som i fremtiden ønsker å arbeide innen økologisk bygging.

Det ser ut til at de praktiske prosjektene kan finansiere studiet, men det fordrer høy grad av selvstendighet og fleksibilitet, i og med at det blir mye reising og primitive boforhold.

Initiativtakerne, som begge er sentrale i den norske og danske halmbyggermiljøet, gjør oppmerksom på at dette er en ren byggeuddannelse, beregnet for profesjonelle byggere, som ikke må forveksles med Brobyggerkolen. Studiet vil antakelig bare bli holdt denne ene gangen.

Interesserte bes snarest ta kontakt med:

Ole Christian Grønhovd • aapnerom@organizer.net
Lars Keller • larskeller@livinghouses.net • tlf 0045-20240505

Announce

Antroposofisk inspireret bofællesskab

Hvem er interesseret?

Hvis dette "tænder" dig/er, så ring til mig og lad os mødes.
Birgit Svansø, Sølystvej 12
5800 Nyborg
Tlf. 65 31 57 67

Jeg er bekendt med en forhenværende institution smukt beliggende på Midtfn, hvor der er mulighed for at indrette ca. 5-6 boliger.

Udover boliger vil der være fine muligheder for f.eks. kursusvirksomhed med indkvartering, kunstværksteder, små udstillinger med café, have dyrkning, mindre dyrehold o.a.

Jeg er meget interesseret i at være medskaber af et levedygtigt fællesskab, og ser det som en væsentlig opgave i vor tid at skabe i det sociale.

Fire Begive

af Finn Janning

I året 1999 skete noget højt usædvanligt, som vakte umådelig opsigt over hele verden, især inden for kunsten. Alle beskæftigede sig med denne enestående begivenhed. En bevægende bænk.

Did I Miss Something?
Installation, Frankfurt.

Bænk i bevægelse

Alle ved hvad en bænk er - selv om en sådan kan have mange forskellige former. De fleste af os har også en idé om, hvad bevægelse er. Bevægelse som modsætning til stilstand. Men hvad hvis stilstand og bevægelse kombineres? F.eks. som en slags stående bevægelse eller, som i dette tilfælde, en siddende bevægelse. Normalt sætter vi os på en bænk, hvis vi er trætte eller som på museet for at komme på afstand af værket. En sådan normal bænk indikerer derved, at "den" ved hvad den mulige verden er. Hvorimod en bevægende bænk ikke tager stilling til, hvad en mulig verden er. Måske er du på vej derhen, i det du sætter dig? Måske på vej væk? Eller er du hele tiden i den, på forskellige måder? Intet er som du tror - alt forandrer sig - og alligevel er det den samme bænk du sid-

nheder

der på! Den bevægende bænk åbner op for erkendelsen af uendelige muligheder – trætte ben til trods.

Væggene bevæger sig

År 2000 var ikke kun et godt år for fyrværkerisælgerne pga. bevægelsen imod et nyt årtusinde, det var i det hele taget et godt år for bevægelse. Årets motto var: mobilis in mobili, som er latin og betyder: bevægelig i det bevægelige. Dette passer fuldstændig på nogle store hvide vægge, som bevæger sig. Ja, væggene bevæger sig. Mens du går rundt (bevægelig) i den i

forvejen forandrende verden, så bevæger det, man normalt antager som værende ikke-bevægeligt, sig. Væggene ændrer rummet, ændrer verden, som du bevæger dig rundt i. Nogle vægge bevæger sig synligt dvs. hurtigt, mens andre nærmest sniger sig ind i din bevidsthed medførende stor forundring og fascination. So little and yet so much!

Selvom år 2001 ikke engang er endt, vil jeg alligevel fælde en dom. Forestil dig fire vægge, der til sammen danner et rum. Væggene er et par meter høje og rummet en fire-fem kvadratmeter stort. Rummet er dog alt andet end noget, du før har set. Væggene er af vand. Nærmer du dig disse vandvægge, som danner en smuk og indbydende vandpavillon, så åbner væggene sig op for dig. Dette sker ved at væggenes parader falder til jorden på grund af dine tilnærmelser, din interesse. Vælger du derefter, at tage imod denne meget smukke invitation og træde indenfor, så vil væggen langsomt lukke dig inde. Ikke indelukket, da væggene er transparente, men inden for i varmen, modsat uden for i kulden. Der er blevet taget imod dig. Du er blevet accepteret, blevet en del af helheden. Fordi du udviste interesse, bekymring – måske ikke for din næste – men for det andet rum, du ikke vidste, hvad ville rumme. Andet end dig, da du stod der!

Uanset om du ikke er interesseret i at

bevæge dig, træde i ud verden – så kommer verden til dig, mens du farer ud i den på en bevægende bænk.

Kan du godt lide at nærme dig verden, så lader den sig ikke passivt iagttage. Den giver modspil, den spiller op, den åbner konstant dine øjne for nye blikke, nye erkendelser, nye muligheder.

Bliver du opmærk-

Vandpavillon,
installation, Kiel.

som på alt det foranderlige omkring dig, vil du også bemærke det mere fragile eller sårbare omkring dig. Noget du selv skal lirke op ved at banke på for at blive lukket inden for.

Kunst og vitalitet

Når dette fortælles så vidner de skildrede værker, som Jeppe Hein har skabt om:

1. En bevægelse eller forandring i almindelighed, som et billede på livet.

2. En bevægelse i det bevægelige, som en omgang med verden.

3. Mødet med den anden, som en eros, en kærlighed eller længsel mod den højeste form for virkelighed. Hvad sker så, når det smukkeste i livet sker – kærligheden opstår? Så elsker man verden og livet tilbage, med stor kraft. En kraft, en ren kraft!

Hvordan kunne man skildre en sådan ren kraft, som symbolet på det smukkeste her i livet? Ja, Jeppe Hein ville nok tænke noget romantisk i stil med en bænk, stående i en dejlig park. Med en vidunderlig udsigt udover en sø. Der på denne bænk, kunne kærligheden manifestere sig, ved gennem let berøring at sprøjte en 20 meter høj og massiv vandsøjle lige op i luften, midt ude i søen. Det er kraftig kærlighed. Ren vitalitet.

Moving Walls, Installation,
Pisa

Finn Janning København. F. 1974. Cand.merc.fil. og ph.d stipendiat i organisationsfilosofi ved Handelshøjskolen. Tlf. 26 80 49 44.

Jeppe Hein København. F. 1974. Uddannet fra Københavns Kunstakademi i 1997. Videreuddannet på Städelschule für Bildende Künste, Frankfurt. Har en lang række udstillinger bag sig bl.a. i Tyskland, Danmark og Italien. Af planlagte udstillinger kan nævnes Museum für Zeitgenössische Kunst Budapest (Dec. 2001), Museum Abteiberg D (Jan. 2002) og Galerie für Zeitgenössische Kunst Leipzig (April 2002). Medstifter af OTTO – et ikke-kommercielt udstillingsforum i Danmark. Telefon: +49 (0) 179 11 72 880 Email: jeppehein@hotmail.com

LÆS MERE
www.artnode.dk/otto

Invisible Moving Walls,
Installation, Kiel

Fortsat fra side 23

tro at dette var Urd! Men det var Magnhilds stadige frykt at søsteren skulle komme tilbake. Hun syns at hun satt i hennes plass, da hun giftet seg med ham. Enda, etter ti år, kunne hun ikke få seg til å tro at Urd var død.

"Hva skal jeg ta meg til den dagen Urd kommer tilbake og ser at jeg har giftet meg med hennes brudgom?" pleide hun ofte å si.

Nå vender den fremmede seg endelig fra klokken og går innover rommet. Menneskene unngår hun. Man merker tydelig at hun passer seg for å komme nær dem og leter seg frem til sengen. Hun stryker over den med hånden, kjenner og søker og puster til seg luften med korte åndedrag som en værende hund. Da hun er blitt klar over at sengen er tom, mumler hun utilfreds.

"Far – det er henne!" roper Magnhild. "Mor lå syk da hun ble borte for ti år siden. Hun har kjent etter om hun ennå ligger i sengen."

Det så ut som om den fremmede ikke riktig visste hvor hun skulle gjøre av seg. Hun løfter håret for å se seg om i stuen, og nå kan alle de som er derinne se hennes uttørkede dødningeansikt.

Den gifte datteren begynner å gråte. Vel er det så at hun har vært redd for den stunden da Urd ville komme tilbake, men det tenker hun ikke mer på. Hennes hjerte smelter. Hun tenker bare på hva søsteren må ha gått gjennom siden hun var blitt slik som hun nå så henne. Det var ikke godt å si om hun fullstendig hadde mistet forstanden, men det var tydelig at hun ikke lenger var noe menneske. Det var noe dyrisk ved henne.

"Hvem har ødelagt henne på dette viset? Hvem har hun vært hos?"

Den fremmede fortsetter sin vandring gjennom stuen. Snøfler og lukter. Se gjør hun minst. Håret han hun igjen latt falle ned for ansiktet.

Magnhild går frem til henne og legger sin hånd på hennes arm og spør: "Er du Urd? Jeg kjenner deg igjen. Si meg om du er Urd?"

Da rykker hun til, flykter inn i en krok som en skremt rotte og rører seg ikke på en god stund.

Hun kommer dog igjen frem på gulvet. Det kunne merkes at det var noe særlig hun søkte. Hun går fra den ene til den andre, fra benk til bord, fra kiste til seng, kjenner og værer, men blir ikke tilfreds.

Endelig nærmer hun seg gruen og barna, og de to gamle tjenestejentene som har

sittet på gruehellen, viker hurtig unna henne. Det faller helt naturlig, fordi hun ikke står for dem som et menneske, men snarest som et dyr.

Hun famler henover gruehellen, over et par gryter, og den misfornøyde mumlingen høres igjen. Men hun fortsetter søkingen.

Mens hun uoppholdelig værer og snuser, er hun kommet hen til bakerovnen og åpner bakerovnsgluggen. Da hun gjør det, er det far som gjør et lite utrop. Det er en feil ved bakerovnsluken som gjør at den er

Fra "Sagor och berättelser" af Selma Lagerlöf. Bonniers Junior Förlag AB. Stockholm. Illustration af Veronica Leo.

vanskelig å åpne. Men den fremmede har åpnet den uten minste vanskelighet som om hun fra gammelt av visste hvordan den skulle åpnes.

Men hvordan kunne dette være Urd?

Hun famler inne i bakerovnen, og derfra kom det plutselig et sint fres. Den gamle stuekatten viser seg i ovnsdøren med krum rygg og alle hår strittende til alle kanter.

Øyeblikkelig strekker den fremmede ut hendene, griper katten, bysser og kjæler med den, klapper den og setter seg ned på hellen med katten i fanget. Faren blir enda mer forundret da han merker at katten legger seg til rette hos henne og begynte å male. katten kjenner henne igjen. Kan det allikevel være Urd?

Derpå begynner hun uventet å snakke med katten.

Alle som er i stuen blir forbauset og rykker til. De har visst ikke ventet at den fremmede kunne snakke, i det minste ikke slik at de kunne forstå henne.

Dette var nå heller ikke så lett. Stemmen hennes er nemlig så hes og skurren at det høres som om strupen skulle være gjengrodd av mangel på øvelse. De hører at det blir sagt noe, og de hører at det er ord, men de ledsages av slik kremting og krasing at det ikke er meget de forstår.

Den gifte datteren smyger seg tett innpå den fremmede og legger seg på kne foran henne for å høre bedre.

Hun snakker så fort denne søsteren, eller hvem hun nå er, at det er som barn ramser opp noe de har lært utenat. Ja – så fort går det. Magnhild kan ikke rekke å få fatt i ordene. Men så meget hører hun at det er det samme og det samme som blir gjentatt.

Av og til syns hun at det hele er et eneste kras og er likeså umulig å tyde som fuglelåt.

Men hun gir seg ikke. Nå vil hun endelig finne klarhet i alt dette grufulle som hun bare kan ane. Dette er kanskje den eneste anledningen som byr seg.

Nå kommer det endelig noen ord som hun forstår. Og hun forstår flere og flere. Snart kan hun følge med i hele setninger. Hun er i en voldsom spenning. Hun syns ikke at hun lenger lytter bare med ørene, men med hele sin vilje og med hele sin sjel.

De andre stimler også sammen og prøver å lytte, men de fatter ingen ting. Far spør gang på gang om Magnhild hører noe, men hun gir bare tegn til ham at han skal være stille.

Til slutt merker hun ikke engang at han spør, for nå er hun kommet så langt at hun kan følge med i alt det som den fremmede sier fra begynnelse til slutt.

"Jeg forteller alt dette for katten, ikke for noen andre enn katten," slik begynner hun sin ramse. "Jeg har aldri sverget at jeg ikke skal si det til den.

Jeg forteller for katten at uken før jeg skulle stå brud ble jeg slept bort av et røverfølge.

Jeg forteller for katten at de førte meg vekk til sin hule i berget og stengte meg inne der. De lot meg beholde livet, hvis jeg ville sverge at jeg aldri ville forråde for noe menneske hvor de hadde sitt tilhold.

Jeg forteller katten at jeg har vært deres tjenestepike helt siden jeg kom i deres vold. Jeg forteller katten at jeg ikke har rede på hvor lenge det er siden, men mens jeg var der fødte jeg røverhøvdingen syv barn, som han alle sammen druknet i elven. De er ni røvere – ni ugjerningsmenn. De lever av å stjele og morer seg med mord. De bor i en hule i berget hvor ingen har funnet på å lete etter dem.

Jeg forteller katten at jeg har samlet gryn og erter for å strø på marken, helt fra den store stenen som stenger for hulen og like hit til stuedøren. Det er et stort fjell og en

stor elv. Men jeg vet ikke hva de kalles. Jeg har strødd ert og gryn på marken.

Jeg forteller dette for katten, ikke fordi de har tatt meg vekk fra far og mor, heller ikke fordi de røvet meg uken før jeg skulle gifte meg, ikke fordi de har holdt meg inne-stengt i mørke og kulde, ikke fordi mitt hår er blitt hvitt og min vakre ungdom er borte, men fordi røverhøvdingen har kastet mine syv barn på elven."

Magnhild reiser seg opp da hun hadde hørt alt dette til ende. Hun går bort til sin far, stiller seg foran ham og gjentar ord til annet det hun nettopp har hørt. Hennes ansikt er hardt og strengt mens hun snakker, og hun sier alt tydelig og klart. Men det ligger så stor en smerte og vrede i tonefallet at de som hører på henne forstår og føler alt det hennes søster har lidt og vært plaget av som en legemlig smerte og pine.

Mens Magnhild snakker, faller hennes blikk på Det Nye Testamente som ennå ligger på bordet fremfor far, og i det samme hun har fremført Urds budskap, tar hun boken og slår den igjen med et smell.

"Du forkynner fred, du," sa hun til boken. "Men du har vel ikke tenkt på at noe slikt som dette kan skje. Dette som de onde røverne har gjort mot min søster har du aldri tenkt på å la være straffet. Jeg vil gi mitt liv og alt det jeg har kjært – alt det jeg kaller for lykke, for at hun skal bli hevet. Men nå legger jeg deg vekk for det er en annen lære enn din jeg ønsker å høre her i kveld."

Hun setter boken på dens vanlige plass oppe i bokskapet og vender seg mot mannen. De er nå så oppildnet at de er ferdige til selv den dristigste dåd.

Far reiser seg opp og går frem til Urd som ennå sitter og klapper katten og gjentar for den sin ramse, om og om igjen.

Det er ikke mulig å merke at hun nå vet hva hun gjør. Det er vanskelig å tro at hun er helt bevisst. Det ser nærmest ut som om hun – før hun sank så dypt i elendighet hadde tenkt ut hva hun ville gjøre når det lykkes henne å komme vekk fra røverne. Og nå snakker hun og handler etter den oppgjorte planen, uten selv lenger å vite hva det dreier seg om.

Far står og ser på henne. Årene i pannen svulmer mer og mer, og røsten er tykk og unaturlig når han snakker.

"Helt til nå har jeg vært et fredelig menneske," sier han, "Og ikke gått noe menneske for nær. Men for dette med Urd vil jeg ha hevn etter fedrenes skikk, uten hjelp av verken foged eller lensmann. Hvis det er noen som vil følge meg, er det bra, men ellers vil jeg og min bøsse gjøre denne saken opp."

Urds bror, som bare var fem år gammel da hun ble røvet og neppe kunne minnes henne, har stått og bitt tennene sammen uten selv å vite det. Og mannen som skul-

le ha vært gift med Urd, hvis hun ikke var blitt bortført, står der dødsblek og puster tungt, så det nesten lyder som en rallen.

De føler en stor lettelse ved farens ord. Nettopp dette å få gå ut mot røverne – hvor mange det enn måtte være – og skyte dem ned som hunder, det var det eneste som kunne gi lindring til den hevntørst som de følte.

Da Magnhild hører mannen si at han vil følge far, slutter hun å gråte og løfter stolt hodet.

"Nå er jeg glad for Urds skyld at jeg er gift med deg," sier hun. "Hvis du ikke hadde vært min mann, ville du ikke ha vært med her i kveld, og far ville ikke hatt en så god stridsmann ved sin side."

Etter å ha sagt dette sluttet hun med sin klage og satte seg i sving med å ruste mennene ut. Hun legger frem deres klær og ser over deres sko og strømper, belter, knapper og remmer for å overbevise seg om at alt er sterkt og helt. For på en ferd som denne må ingenting svikte.

Far går ut til naboen for å spørre om det er noen som vil hjelpe ham. Svisgersønnen og sønnen blir hjemme for å gjøre i stand bøsser og krutthorn og slipe knivene kvasse.

Til slutt blir da alle sammen ferdige, hver med sitt, og da får Magnhild dem til å gå til sengs. Selv sier hun at hun må bli oppe enda en stund for å gjøre matsekken ferdig.

Den hjemkomne stakkaren har samlet noe av julehalmen sammen til et leie og er sovnet der. Det hadde ikke vært mulig å få henne til å legge seg i en seng.

Det var nå blitt stille omkring Magnhild. Og i stillheten går hennes tanker tilbake til den stunden for noen timer siden, da de alle hadde sittet rolig og fredelig sammen og lyttet til englenes budskap om den store fredsfyrsten.

Siden tenker hun på at hun selv satte Bibelen vekk fordi de måtte gjøre seg ferdige til et verk om var dens lære imot.

Men som hun går der kan hun ikke tro at det forholder seg slik. Det kunne da ikke være meningen at man skulle tilgi dem som myrdet og stjal? Hun visste at Jesus tilgav sine bødler, men det var en annen ting. Han sa jo selv om dem at de ikke visste hva de gjorde.

Men de som farer slik frem mot en uskyl-dig at hun blir som et vilt dyr når hun vender hjem igjen til sitt hjem, burde ikke de ha straff? Det kan ikke være Guds mening at slike skal gå fri?

Mens hun går i disse tanker syns hun at hun hører en lett raslende lyd. Den er så svak at den nesten ikke er til å skjelve. Det er en raslen som av små, ganske små sommerfuglvinger.

Hun løper til døren og åpner den. Der uten hører hun den lette raslingen enda tydeligere, og når hun strekker hånden ut,

faller det en våt og kald snefille på den.

Det kommer snel! Det er den første sne i det året. Og den kommer nettopp i kveld!

Nå, når den er begynt å falle, må man vente at sneværet må fortsette til drivene ligger høyt oppetter husveggen.

Magnhild blir stående helt forsakt.

"Er dette svar til meg?" spør hun.

Det er nå falt så vidt meget sne at de sporene som Urd hadde etterlatt seg ikke lenger kunne finnes. Fra Urd selv var det ingen rettledning å få. Selv om hun ble friskere og klarere ville hun – for sin eds skyld – aldri kunne si mer enn hun alt hadde gjort.

Det så ut til at røverne ville komme til å gå fri. Noen ferd til røverhulen neste morgen kunne det ikke bli tale om.

Magnhild stod med sammenbitte tenner og lyttet til fnuggenes lette fall. Ingenting er mer stille og søvndyssende, ingenting kan vugge sinnet til slik ro. Det er en flagring av de minste små vingene – en fredshilsen fra julens himmel.

Hun går inn i stuen og drar døren sakte igjen etter seg. Så tar hun boken ned fra hyllene og begynner å bla i den.

"Jasså, selv ikke dette ville du", sier hun.

"Nei – ikke engang dette."

Legenden er hentet fra boken Høst som er en av Selma Lagerlöfs (1858-1940) siste bøker. Den ble oversatt til norsk av Ludvig Daae Zwilgmeyer og utgitt på Ansgar forlag i 1963.

IMMANUEL

Af Vladimir Soloviev

*Den svant i tidens mørke, denne time
Da jorden selv, av mennesker forødt,
Drakk himlens budskap inn – den sublime
Og stille stund da Gud-i-oss ble født.*

*Og mangt er siden sunket hen i mulmet.
Mot himlen ser nu ingen konger mer,
Og ingen hyrder ser en stjerne ulme
Mens engler synger at et under skjer.*

*Men aldri sletter tiden ut det store
Som siden da består mysteriøst,
Og i ditt eget indre fødes Ordet,
Som denne natt i krybben ble forløst.*

*Ja, Gud er i oss Ikke i de fjerne
og grenseløse verdners avgrunnsgys
og ikke mer i flamme, storm og stjerne
og ikke mer i drømmens skumringslys.*

*Her er han – nu! Hver dag som glir forbi oss
Som grå, bekymret hverdag, tar vi del
I kjærlighetsmysteriet: Gud-i-oss.
Alt ondt er maktløst. Evig er vår sjel.*

*Gjendiktet av André Bjerke
Vladimir Soloviev. Russisk filosof (1853-1900).
Hans liv og tenkning er beskrevet av Peter
Normann Waage i tidsskriftet Arken, 2 og 3 i
1986. På engelsk finnes en omfattende biografi
skrevet af Dr. Paul M. Allen: Vladimir Soloviev,
russian mystic, Steinerbooks, 1978.*

En socialøkologisk erhvervsbygning

Under Solen A/S er et nydannet aktieselskab som er kommet til verden i den økologiske landsby i Torup i Hundested. Her har 63 aktionærer slået sig sammen om at opføre en socialøkologisk erhvervsbygning. Aktionærgruppen består dels af de lokale, som bor i landsbyen og i området omkring landsbyen. Derudover er der aktionærer - som er blevet det - fordi de handler i - eller med den økologiske butik Taraxacum. Endelig er der de interesserede, som har hørt om projektet.

Aktionærgruppen har en vision om at skabe rentable socialøkologiske arbejdssteder. Selskabet har derfor købt en erhvervsparcel i den Økologiske Landsby. Her skal der i 2002 opføres en 400 m² økologisk erhvervsbygning bygget i metal, træ, halm, ler, hør o.a. spændende materialer. Bygningen er tegnet af arkitekt Flemming Abrahamsen, som i samarbejde med myndigheder, den lokale byggegruppe, de kommende lejere og andre inspirerende personer har formået at forene fem forskellige erhvervsaktiviteter i en økologisk bygning.

Fem i en

Butikken hedder "Taraxacum". Den ligger der i forvejen - i den økologiske landsby - og med Nordsjællands største udvalg af økologiske varer - og fine gaveartikler er den blevet godt modtaget i lokalområdet og af de besøgende. Taraxacum vil Under Solen

få mere plads til det stadig voksende udvalg af varer samt bedre forhold til især frisk brød, frugt og grøntsager.

Klinikken ligger i dag i bjælkehuset - sammen med butikken. Den vil Under Solen blive til en "Tusindfyrd", som vil give plads til et klinikfællesskab og til behandlere, der

Nyt under Solen A/S

Af Leif Hierwagen

ønsker at udnytte det helsebringende rum til deres klienter.

Caféen "Thekoppen" er et ønske fra interessenterne. De ville have en café og da kundeunderlaget samtidigt er stort vil der, når bygningen står færdig, blive serveret kolde og varme drikke og supper, sammen med brød og kager fra fabrikken.

Brødfabrikken har i mange år produceret det berømte "Sorte brød" lokalt og til udvalgte kundekredse. "Solskinsbageren" kommer nu frem i lyset for at producere det langtidtsbagte succesbrød sammen med

andre brødtyper som fx etniske brød, allergivenlige brød og nyudviklede brødtyper.

Kursus- og konsulentvirksomheden "Exitus" arbejder med grupper og organisationer på seminarer og kurser. Resultatet er et nyudviklet mødesprog, - en mødets grammatik som effektivt udnytter deltagerens potentiale og - på et lidt højere niveau - er med til at realisere gruppens intelligens og væsen.

Finansiering og selskabsform

Virksomhederne lejer sig ind Under Solen og med en fast indeksreguleret husleje er de med til at forrente aktionærernes kapital. Budgetterne viser, at aktionærerne kan forvente en forrentning på omkring 7 % årligt. Hvorvidt dette beløb med tiden udbetales, investeres eller tilskrives i form af kursstigninger afhænger af de årlige generalforsamlinger.

Under Solen A/S er i juridisk henseende et aktieselskab. Det vil blandt andet sige, at aktionærerne kun hæfter for deres aktiers værdi, og at selskabet følger de love, der er omkring aktieselskaber. Men møder, målsætning og arbejdsform bestemmer vi selv, og her ligner selskabet måske mere en græsrodsorganisation.

Initiativtagere, bestyrelse og direktion har således arbejdet gratis og derved sparet aktionærerne for en del udgifter.

Møder og generalforsamlinger afholdes som udviklingsseminarer, hvor aktionærerne deltager aktivt i selskabets realisering og drift. Endelig har selskabet i sin målsætning kombineret økologiske, økonomiske og etiske aspekter i en samlet enhed. Man kan sige, at Under Solen A/S er et idealistisk aktieselskab, en realistisk forening eller begge dele.

For at stifte selskabet blev der tegnet og solgt 500 aktier af 1000 kr. fordelt på 63 personer.

Netop nu afholder selskabet sin første aktieemission som løber indtil d. 31/12-01. Aktien sælges til kurs 105, og det er målet at sælge for 1 mill. kr.

Bygningen kommer med grund til at koste omkring 3 mill. kr. og med en egenkapital på 50 % skulle det være muligt at låne de sidste 50 % i enten bank eller kreditforening.

Etisk og grøn investering

Så hvis du kunne tænke dig at blive grøn aktionær eller gerne vil vide mere om projektet, så kan du få tilsendt et udførligt prospekt med en detaljeret beskrivelse. Du kan jo også overveje at give en aktie i julegave. Alle aktionærer får tilsendt et smukt aktiebrev malet af Bent Landrup.

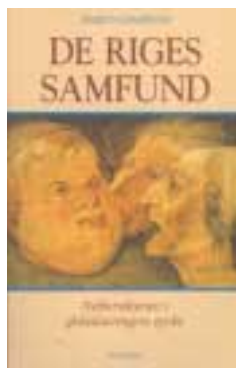
Leif Hierwagen F. 1952 er biolog og cand. mag. i dansk fra Roskilde UniversitetCenter. Har i næsten hele sit liv boet og arbejdet i kollektive sammenhænge: 15 år i produktionskollektivet Kana i Slangstrup. 11 år i den økologiske landsby i Torup. I de sidste 5 år haft egen kursus- og konsulentvirksomhed med speciale i struktureret mødeteknik.

KONTAKT

Leif Hierwagen, solen@mail.dk
Solen 3, 3390 Hundested, tlf. 47 98 86 87

Nye BØGER

De riges samfund, Nyliberalismen i globaliseringsens epoke af Anders Lundkvist. Hovedland

Det er en nyttig bog. Den giver et billede på de seneste års globale, internationale og nationale økonomiske og til dels også den kulturelle og politiske udvikling. Hvis man har svært ved at fastholde de overfladiske og ofte modstridende forklaringer på hverdagens mediebegivenheder i en nogenlunde konsistent form og sammenhæng – så giver bogen netop den ramme og de informationer, der kan få ens egne brikker til at falde på plads! Hvorfor er nyliberalismen egentlig problematisk i forhold til en fair global udvikling? Hvorfor al den uro fra såkaldte NGO'ere hver gang der skal afholdes et officielt topmøde af (hovedsageligt) demokratisk valgte repræsentanter? Hvad er det for en problematik der findes mellem de fælles, offentlige interesser (staten) og det internationale (vestlige) erhvervsliv? Og så er bogen skrevet i et fortællende og let forståeligt sprog.

Grüne Geldanlagen. Ökologisch und ethisch bewusst investieren. Stephan Rotthaus. Falken okt.2001.

"Valg foregår ikke kun hver 4. eller 5. år. Hver eneste dag "stemmer" vi om, hvordan erhvervslivet skal se ud, hvad der skal produceres, hvor stor en andel det

økologiske landbrug skal udgøre, omfanget af flytrafikken, hvilken energiforsyning vi skal have, hvordan arbejdsmiljøet skal være. Hver eneste krone vi sender af sted er en stemmeseddel. Hver eneste kasseapparat er en valgurne". Sådan indleder forfatteren, der er uddannet bankmand og videnskabsjournalist. I mere end 20 år har

han arbejdet med 'grønne penge' som en niche indenfor den traditionelle bank- og finansverden. Han beskriver med reference til de tysktalende lande, hvordan de forholdsvis beskedne midler (en ubetydelig del af den samlede pengestrøm) har været med til at ændre holdningen og adfærden til, hvad man i fremtiden bør investere i. Når det fx gælder energiforsyning viser en undersøgelse, hvordan investorerne i dag prioriterer: Solenergi (92%), vandkraft (84%), vindenergi (80%), gas (47%), olie (18%), kul (16%), atomkraft (12%). Bogen er en meget detaljeret gennemgang af hvilke grønne investeringsmuligheder og institutioner, der findes i dag og hvad de har sat iværk.

Boase. Fremtidens Bolig – en prisopgave med vægt på bæredygtighed og tilgængelighed.

Statens Byggeforskningsinstitut og Kunstakademiet Arkitekt-skole 2001. Bogen viser resultatet af et tværfagligt projekt mellem arkitekt- og designskolerne og Statens Byggeforskningsinstitut. Hensigten med opgaven har været at fremme et tværfagligt samarbejde omkring Fremtidens bolig – med særlig vægt på parametrene: bæredygtighed og tilgængelighed. Seks arbejdsgrupper har bidraget med hver deres forslag, som præsenteres i bogen. For kommende brugere af fremtidens boliger og for personer med interesse for fremtidens samfundsindretning er der megen inspiration at hente i bogen. Her i bladet har vi tidligere omtalt bøger, der viser ideerne, som lever blandt græsrodder og som kommer til udtryk i halmhusbyggeri og økoloandsbyer. Hvis det lykkes at etablere et tværfagligt sprog og samarbejde også til disse grupper, vil det få positiv indflydelse på byggeriet overalt på jorden.

lem arkitekt- og designskolerne og Statens Byggeforskningsinstitut. Hensigten med opgaven har været at fremme et tværfagligt samarbejde omkring Fremtidens bolig – med særlig vægt på parametrene: bæredygtighed og tilgængelighed. Seks arbejdsgrupper har bidraget med hver deres forslag, som præsenteres i bogen. For kommende brugere af fremtidens boliger og for personer med interesse for fremtidens samfundsindretning er der megen inspiration at hente i bogen. Her i bladet har vi tidligere omtalt bøger, der viser ideerne, som lever blandt græsrodder og som kommer til udtryk i halmhusbyggeri og økoloandsbyer. Hvis det lykkes at etablere et tværfagligt sprog og samarbejde også til disse grupper, vil det få positiv indflydelse på byggeriet overalt på jorden.

Den grønne hat. Visioner for år 2020. Det Økologiske Råd, okt.2001. I anledningen af 10 års jubilæum har Rådets 6

arbejdsgrupper (indenfor emnerne: økonomi, bæredygtighed landbrug, kemi, trafik og miljøbistand) taget den grønne hat på! Den hat tager man på, når man skal være særlig

kreativ og nytænkende. Ingen af de emner, der behandles i bogen, var med i den valgkamp, de eksisterende danske politiske partier netop har gennemført. Det viser, hvilket stort behov der er, for at få "Den grønne hat" sendt ud.

VISIONSINDUSTRI, Vestsjællands Kunstmuseum, Informations forlag og forfatterne. Nov. 2001

Her tales om en bog, der er et katalog over en udstilling og samtidig en bog, der indeholder en debat om, hvorvidt og hvordan erhvervslivet og kunsten atter kan indgå i en dialog

og et samvirke til gensidig berigelse og udvikling. Øhh...

Det er ikke spor nemt, at beskrive hverken bogens indhold eller det bagvedliggende projekt i få ord. Men hvis man er blot lidt udholdende og nysgerrig – så forekommer det at blive mere og mere spændende – projektet. Der er så meget nyt i det, at man ikke bare kan kaste det på plads i arkivet over velkendte begreber! Læs artiklen på side 10.

Vejnen formes mens vi går – tre fremtidsbilleder af et bæredygtigt Danmark. ØKO-NET, nov. 2001

En lille debatbog, der vil vise, at der er mere end en mulighed, når vi taler om en bæredygtig fremtid. Det er ikke kun et spørgsmål om at skære ned og reducere på forbrug. Det gælder nok så meget om at vælge

indholdet i fremtidens livsstil, og hvilke samfundsmæssige metoder man skal gribe til for at opnå det ønskede.

- 1) Hverdag med fælles ansvar.
- 2) Hverdag med forbrugsvoter.
- 3) Hverdag med økologisk skatterreform.

Tonny Trifolikom

Interview og fotos: Ulla Trædmark

Tonny Trifolikom har tilbragt en stor del af sit liv som gøgler på landevejen sammen med hesten Mongo. Han er nu cirkusdirektør i sit eget cirkus, klovn, knyst, manager, underviser, foredragsholder... en leder med mange roller.

Du er leder i egen virksomhed men også din egen ansat. Hvordan er du havnet i den rolle?

Jeg har aldrig haft lyst til at leve af kun at optræde. Jeg har haft mange beslægtede interesser. Det at optræde er for mig forbundet med stemninger og det at være en del af noget. Fx. af en markedsstemning – hvad enten det er som kræmmer, vagabond eller gademusiker. Jeg tror det er en bar-

nedrøm, som jeg gerne har villet holde fast i. Jeg kan lide alle sider af mit arbejde, både det at sætte telte op, ansætte folk, undervise, planlægge og samtidig optræde sammen med mine folk – jeg kan lide at være en del af en trup.

Kan du nævne en der har haft en særlig betydning for dig?

Reiner Theiry fra Cirkus Krone. Han lærte mig kunsten at lave ingenting for fuld udblæsning.

Det er blandt andet kunsten at kunne sige en hel masse vrøvl på en overbevisende måde, så det bliver til en slags sandhed. Indholdet er ikke så væsentligt. Det er en magisk måde at forlede folk på. At få dem til at slå øreklapperne ud. De leder efter en mening. For gøgleren handler det om at fange noget, der hænger i luften. Min 'tryllekunstner' har Reiner Theiry været med til at skabe. Han siger en masse vrøvl og forfører publikum. Måske er det noget, børn bedre kan forstå. Børn kan altid gengive noget af det jeg siger bagefter, og det går de så og gentager for sig selv.

Det er blevet en del af min stil i alle mine numre.

Jeg spiller ikke bestemte roller, men viser nogle sider af mig selv. 'Franskmændene' blev f.eks. til af drømmen om at blive en rigtig artist. 'Kurt' er et produkt af min teenagertid, lømmelalderen, hvor jeg gik på kro, havde læderjakke på og var sej.

Er du ikke en lømmel mere?

Jo, det er jeg da, men ikke som tidligere. Mine figurer trækker sider frem af mig selv, som jeg har været og stadig har i mig.

Cirkus Mongo for fuld udblæsning.

'Klovn' er kontrasten mellem barndommen og voksenalderen. Den handler om at være så sikker på sig selv, at man tør trække enfoldigheden frem, være indadvendt og hykle sin egen barndom. Klovn ser på verden med et barns nysgerrighed og åben for alt nyt - og alligevel med en voksen stemme indeni.

Har du en uddannelse inden for faget?

Nej, det har jeg ikke. Der findes ikke nogen uddannelse til det, jeg er. Mine lærlinge har fået en uddannelse nu med den Fri Ungdomsuddannelse. En artist er en, der har arbejdet inden for et bestemt område for at blive dygtig. Har opnået en færdighed.

Jeg er klovn. Klovn behøver ikke være artist. Klovn er mere en dialog med publikum.

'RokkerKurt' er da ikke en helt almindelig klovn?

Der findes ingen regler for det at være klovn. Man kan ikke sige at sådan skal en klovn være, eller dette skal være, hans rekvisit. Unikke klovne skaber nye traditioner. Traditionerne ændrer sig hele tiden. En klovn følger med tiden, men er tidløs i det at more folk. Folk tror de griner af klovnen, men egentlig griner de af sig selv.

Taler du om klovnefiguren nu, ham med næsen og den stribede kjole?

Jeg taler om alle mine figurer. Jeg synes selv, jeg repræsenterer det traditionelle i cirkus. Klovn er vigtigt i ethvert cirkus, men også i mit liv. Jeg kan godt lide at tage klovnen med rundt i alt, hvad jeg

laver. Til mine foredrag fx. Alle har en rolle i samfundet. Jeg har rollen som klovn.

Så du går rundt og spiller klovn altid? Den evig morsomme blandt venner og familie?

Nej, nej. Jeg kan ikke være morsom altid. Det er måden, jeg tænker og handler på. Jeg tager klovnen med i min umiddelbarhed, i min nysgerrighed og i måden jeg kommunikerer med andre på. Man er kun klovn, når man er i dialog. Man kan påvirke en stemning med den rolle, man tager.

Du holder foredrag om kropssprog og kommunikation?

Jeg tog en uddannelse som NLP-terapeut, som kort fortalt er et kursus i formidling og selvudvikling. Mit mål var at blive en bedre formidler og leder. Samtidig tog jeg kurset i en periode, hvor jeg var i krise og trængte til en form for opmærksomhed på min egen opfattelse af mig selv. Jeg var godt klar over, at jeg blev nødt til at arbejde med mig selv og blive bedre til at lytte til de problemstillinger, der opstår mennesker imellem. Jeg lærte nogle værktøjer, som hjælper mig i konfliktløsning med andre.

Efter kurset opstod et foredrag i kropssprog og kommunikation, som mest handler om førstehåndsindtryk. Jeg kan finde på at starte mit foredrag med at foregive at være en norsk professor i samværsforskning. Det er igen det at lave ingenting for fuld udblæsning. Folk tror, jeg har et vigtigt budskab og er derfor meget opmærksomme. Så afslører jeg mig selv, og dermed har jeg et eksempel at diskutere førstehåndsindtryk ud fra.

Du har en åndelig leder, hvem er han?

Ard Read, han er indianer og vismand. Han har givet kurser i Europa i blandt andet "clearing" og "abundance", det første kan bedst beskrives som det at få styr på sit indre bagland, det andet handler om fysisk og psykisk overflod. Han har gjort mig mere opmærksom på hvilken betydning mit talent har for mig og betydningen af at tro på det – på mit talent. Det har også betydet noget for mit spirituelle liv, for det at være en del af noget større – en slags "åndelig trup".

Tonny Trifolikom direktør og optrædende i eget lille cirkus, optræder også solo, foredrag og kursus i kropssprog og kommunikation, har optrådt i cirkus Krone, Cirkus Schuman og Cirkus Freja. **Ulla Trædmark** i lære som optrædende i Cirkus Mongo, cirkusets "pr-chef" og fotograf, har boet 6 år i Andelssamfundet i Hjortshøj, arbejder på at gøre Mongo til et øko-cirkus.

LÆS MERE
www.cirkusmongo.dk

Nytt fra Cultura

For mye post fra oss?

Hvis du ikke ønsker å motta bladet, eller du får for mange eksemplarer, kontakt Cultura Sparebank på telefon 22 99 51 99 eller cultura@cultura.no.

Abonnement på Pengevirke

I Norge kan abonnement på Pengevirke tegnes ved å kontakte Cultura Sparebank. Bladet finansieres ved frivillige bidrag. Selvkost er ca. kr 120,- pr. år. Beløpet kan innbetales til konto 1254.96.00555,

adresse Cultura Sparebank, Postboks 6800 St. Olavs plass, 0130 Oslo. Merk giroen "Pengevirke 2002".

Seminarer i Oslo

1. februar 2002 arrangerer Cultura Forum i samarbeid med Rudolf Steinerstiftelsen et seminar om gavepenger – "Fundraising". Seminaret ledes av Cornelius Pietzner som har lang erfaring i dette fra USA. Nærmere informasjon fås ved henvendelse til Cultura Sparebank.

Etter Nicanor Perlas besøk i Oslo i oktober i år, er det tatt et initiativ til et seminar 15. og 16. februar med temaet "Det sivile samfunn og sosial tregrening". Svein Berglund fra Cultura Sparebank er en initiativtakerne.

Rudolf Steiner Skolen i Vendsyssel, Hjørring søger lærer(e) til

- specialundervisning
- musikk- og sangundervisning med hovedvægt på strygere
- klasseleder for kommende 9.klasse

For yderligere oplysninger kontakt:

Niels R. Stehr, telefon 9899 8686
eller
Steen Jensen, telefon 9898 6407

Pegasus

Kunst- og samtaleterapeut uddannelse
Modulopbyggede aftenkurser
Lise Garde, Tlf. 86 27 95 35 / 26 25 87 58
Website: www.pegasus-terapi.dk

- Hvis man drikker hvidvin til fisk, spiser man så druer til Sushi?
- Din næse løber, og dine fødder lugter! Noget er gået helt galt, ikk'?
- Når blinde mennesker bruger mørke solbriller, hvorfor bruger døve så ikke høreværn?
- Hvis man spiser pasta og antipasta - er man så stadig sulten ?

Nyt fra Merkur

Valg til Merkurs repræsentantskab

Ved den ordinære generalforsamling i Merkur, som finder sted lørdag den 16. marts 2002 i Århus, skal der vælges medlemmer til Merkurs repræsentantskab.

Repræsentantskabet har til opgave at vælge Merkurs bestyrelse, samt være Merkurs repræsentanter på det uformelle plan i det lokalområde eller det netværk, det enkelte repræsentantskabsmedlem

befinder sig i. Repræsentantskabet har 25 medlemmer og hvert år er 5 medlemmer på valg.

Kandidater til repræsentantskabet skal anmeldes til Merkurs bestyrelse inden 15. januar 2002. Kandidaten skal være andels-haver og skal forslås af mindst én stiller, der også skal være andelshaver.

Er du interesseret i at blive kandidat, opfordrer vi dig til at finde en stiller og sende et brev til Merkur med dit kandidatur. Af hensyn til indkaldelsen til generalforsamlingen beder vi om en kort stillings- og levnedbeskrivelse. Du er velkommen til at kontakte direktør Lars Pehrson, tlf. 98 10 18 35, hvis du har spørgsmål.

Cultura Sparebank – er en alternativ bank for deg som er optatt av temaer som: alternativ økonomi – grønn økonomi – ny økonomi.

Cultura finansierer bl.a. prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre vekst-vilkår. Cultura ønsker å utvikle en ny form for bankvirksomhet. Gjennom et samarbeid med kundene skapes en pengestrøm som bevisst kan settes inn i samfunnsfornyende og miljørettede formål.

Målsetningen for Cultura er å medvirke ved finansieringen av samfunnstjenlige prosjekter. Videre å bevisstgjøre holdninger til penger og økonomi slik at kapital kan styres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet.

Bankens arbeidsområde vil være hele landet og banken vil tilstrebe nærkontakt til sine kunder. Å arbeide for at etikk, moral og verdiskapning kan innarbeides i det økonomiske liv

via et nytt syn på penger, økonomi og hva lønnsomhet er. Vi er av den tro, at det er mulig å utvikle nye samfunnsøkonomiske konsepter og holdninger, hvor man ikke ensidig baserer seg på egennyten som drivkraft.

Cultura samarbeider med lignende bank-initiativer i andre land herunder også de nordiske land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge. Cultura har i øyeblikket en balanse på ca. 110 mio. NOK. Der er 7 medarbeidere på kontoret i Oslo.

Merkur er et holdningspræget pengeinstitut, hvor udlån sker på baggrund af såvel økonomiske som etiske, sociale og miljømæssige vurderinger.

Ved at finansiere projekter ud fra disse kriterier ønsker Merkur at påvirke samfundsudviklingen i en mere bæredygtig retning, miljømæssigt og socialt. Mange af Merkurs låne-

projekter har medvirket til at inspirere andre og givet impulser til videre udvikling. Merkur ønsker således med sit virke at række udover den umiddelbare finansiering og virkeliggørelse af konkrete initiativer.

Mere end 6000 privatkunder, virksomheder, foreninger og institutioner, har på dette grundlag valgt at benytte Merkur som deres pengeinstitut.

I kraft af den her nævnte udlåns politik får Merkurs indlånere den yderligere mulighed, at man kan øremærke sin opsparing til særlige formål – fx til økologisk eller biodynamisk jordbrug, økologisk byggeri, vedvarende energi, bæredygtig produktion og handel, økosamfund og bofællesskaber, frie skoler og børnehaver, institutioner for social omsorg, kunst og kulturel virksomhed m.m.

Merkur har i øyeblikket en balance på over 350 mio. kr. Af det samlede udlån på kr. 255 mio. udgør de almenyttige, samfundsgavnligge projekter ca. 90%. De øvrige er udlån til private - fortrinsvis til boligformål.

Merkur har 24 ansatte fordelt på afdelinger i Aalborg, Århus og København samt et repræsentationskontor i Hamborg for ca. 300 nordtyske kunder.

"Livets tre".
Gro Heining (maleri)
Carl Goodpasture (foto)